

Sarren perintö

Lääkäri Jarl Sarénin jälki perustamissaan porilaisissa
yhdistyksissä ja toimikunnissa

Liisa Heino

Pro-gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen tutkinto-ohjelma

Kulttuuriperinnön tutkimus

Huhtikuu 2021

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/Humanistinen tiedekunta

HEINO, LIISA: ”Sarren perintö. Lääkäri Jarl Sarénin jälki perustamissaan porilaisissa yhdistyksissä ja toimikunnissa”

Pro gradu -tutkielma, 53 s., 4 liites.

Kulttuuriperinnön tutkimus

Huhtikuu 2021

Tutkimukseni käsittelee porilaisen lääkärin ja lääkintäeverstin Jarl Hermansson Sarénin (1896–1978) toimintaa porilaisessa yhdistystoiminnassa vuodesta 1910 lähtien. Käytän hänestä nimeä *Sarre* koko tutkimuksen ajan, koska hänet tunnettiin perhe- ja ystäväpiirissä tällä nimellä. Tutkimus kohdistuu pääasiassa Sarren Poriin perustamien yhdistysten ja toimikuntien toiminnasta kertomiseen, siihen, mitä Sarre sai niissä aikaiseksi ja minkälainen jälki hänestä niihin jäi. Taustalla on myös jälkiä muista yhdistyksistä, sillä Sarre kuului elämänsä aikana noin 80 yhdistykseen. Sarren jättämä huomattava arkistoaineisto **SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma** on ollut runkona tutkimukselle. Lisäksi tein haastatteluja Sarren perustamiin yhdistyksiin kuuluneiden ja edelleen kuuluvien jäsenten keskuudessa. Tämän aineiston avulla sain henkilökuvan puuhamiehestä, joka oli kaikessa mukana ”aina 101 prosenttia lasissa”, kuten hänestä on sanottu. Sain myös esiin Sarren jättämän monimuotoisen kulttuuriperinnön, joka oli sekä aineellista että aineetonta.

Aineellista kulttuuriperintöä ovat monet esineet, joita hän on lahjoittanut sekä perustamilleen yhdistyksille että muille yhdistyksille, joissa hän toimi aktiivisesti. Hän lahjoitti asekoelman ja monia palkintopokaaleja yhdistysten kilpailuja varten. Suurimmat ja näyttävimmät aineellisen kulttuuriperinnön jäljet ovat sankarihautamuistomerkki Keski-Porin kirkon pihalla ja Summan taistelujen muistomerkki Summanpuistossa. Näiden muistomerkkien perustamistoimikunnissa Sarre oli sekä varojen hankkijana että muuten aktiivisesti.

Aineetonta kulttuuriperintöä ovat tavat ja teot, joita hän on jättänyt yhdistystoimintaan. Eläimiä ja luontoa kunnioittava herrasmies muistetaan edelleen aikalaisten keskuudessa. Samoin ehdotukset ja ideat, jotka ovat jääneet pysyvästi voimaan.

Sarre perusti partioyhdistyksen jo 14 -vuotiaana. Myöhemmin hän perusti metsästys-, ajokoira-, ja kalastusseuran sekä krematorioyhdistyksen, joista vain ensimmäinen oli ruotsinkielinen. Yksi oli kaksikielinen ja muut olivat kokonaan suomenkielisiä. Hän oli perustamassa myös Summan taistelujen muistomitalitoimikuntaa, Porin sankaripatsastoimikuntaa ja Summan taistelujen muistopatsastoimikuntaa. Kaikissa näissä yhdistyksissä ja toimikunnissa hänen panoksensa on ollut huomattava.

Suuren arkistoaineiston lisäksi minulla oli haastateltavana useita henkilöitä, jotka kaikki olivat tunteneet Sarren henkilökohtaisesti ja olleet yhdistyksissä jo hänen aikanaan. Haastateltavien muistojen ja arkistoaineiston avulla tutustuin herrasmieheen, joka oli sekä metsämies, kalastaja, että lääkäri. Ja kaikkea siltä väliltä, kuten haastateltavat kertoivat.

Asiasanat: *kulttuuriperintö, yhdistystoiminta, muistitieto*

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen aihe ja lähtökohdat	1
1.2. Tutkimusnäkökulma	2
1.3. Tutkimusaineisto ja –metodi	4
1.4. Haastateltavien muistitieto ja muistot osana tutkimusta	6
1.5. Aikaisempi tutkimus	9
2. Kuka oli Sarre?	10
3. Sarren perustamat porilaiset yhdistykset ja toimikunnat	13
4. Sarren yhdistystoimintaan jättämä kulttuuriperintö	37
4.1. Perinnön ilmenemismuodot	37
4.2. Kulttuuriperinnön näkyvät ja näkymättömät jäljet	44
5. Johtopäätökset	47
Liitteet	

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen aihe ja lähtökohdat

Syksyllä 2011 olin mukana Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman *Ruotsinkieliset Porissa–hankkeessa*, jonka tarkoituksena oli julkaista suomenkielinen artikkelikokoelma Porin ruotsinkielisistä ja heidän merkityksestään Porille. Hankkeessa oli mukana joukko äidinkieltään ruotsia puhuvia porilaisia ja Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman kulttuuriperinnön tutkimuksen oppiaineen maisteritason opiskelijoita, väitöskirjantekijöitä ja opettajia. Aloite kirjan kirjoittamiselle tuli Svenska Kulturfonden i Björneborgin puheenjohtajalta ja Porin suomenruotsalaisen kulttuurin voimahahmolta, Björn-Olaf Malströmiltä. Toiveena oli käynnistää tutkimushanke, jonka kohteena olisi Satakunnassa ja Porissa asuva ruotsinkielinen väestö. Yhtenä tavoitteena oli tehdä ruotsinkielistä kulttuuriperintöä tunnetuksi Porissa ja Satakunnassa. Pää tavoitteena oli kirjoittaa opiskelijavoimin näihin aihepiireihin liittyvä suomenkielinen artikkelikokoelma.¹

Alkuperäinen tehtäväni oli tutkia yleisesti Porin ruotsinkielisten yhdistysten historiaa ja nykytoimintaa. Sain listan useista Porissa toimineista tai vielä toimivista ruotsinkielisistä yhdistyksistä. Tutkimuksen aihe kuitenkin muuttui, kun hankkeen ohjausryhmään kuulunut opetusneuvos Björn-Olof Malmström antoi vihjeen porilaisesta yhdistysaktiivista, henkilöstä, joka oli hänen mielestään ollut kaikessa mukana. Henkilö oli porilainen lääkäri ja lääkintäeversti **Jarl Hermansson Sarén**, tuttavien kesken *Sarre* (1896—1978). Sain samalla tiedon, että Sarénin arkistoa on runsaasti Svenska Kulturfonden i Björneborgin arkistossa Porin ruotsalaisen yhteiskoulun tiloissa ja että Sarénin tyttäreltä on mahdollista saada lisäaineistoa. Aloitin arkistotutkimuksen kirja-artikkeliani varten syksyllä 2011. Sain käyttööni Sarénin jättämän suuren ja monipuolisen arkiston, joka toi esiin intohimoisen järjestöaktiivin: Sarén oli kuulunut yli 80 porilaiseen tai valtakunnalliseen ruotsin- tai suomenkieliseen järjestöön joko perustajana, rivijäsenenä tai kannatusjäsenenä. Koska tekeillä olevaan artikkeliin ei olisi mitenkään voinut sisällyttää minulle kertynyttä suurta aineistoa, kypsyi ajatus gradun tekemisestä. Professori Outi Tuomi-Nikulan innoittamana jatkoin arkiston tutkimista ja päätin ottaa sen graduni perusaineistoksi. Sarénin tyttäreltä Maj-Britt Penttilältä sain lisää materiaalia tutkittavaksi. Myös kirjaprojektin

---

¹ Haanpää & Tuomi-Nikula 2013, 11.

ohjausryhmään kuuluneet, Sarren henkilökohtaisesti tunteneet Björn-Olaf Malmström, Monica Molander ja Erik Wallin kannustivat minua jatkamaan tutkimusta, sillä kuten he asian ilmaisivat: ”Sarren kaltaista tulisieluista järjestöaktiivia ei enää tule”. Tutkimuksen lähtökohta oli siis haastava ja itselleni mieluinen.

1.2. Tutkimusnäkökulma

Tutkimuskohteeni on Sarénin jälki porilaisissa yhdistyksissä, järjestöissä ja toimikunnissa. Lähden nykyhetkestä taaksepäin, pohjana Sarénin omat arkistotiedot. Pienistä ja erilaisista jäljistä kokoon syvällisempää henkilökuva Sarresta. **Tutkimusnäkökulmani** on tutkimusaineiston avulla etsiä Sarénin porilaiseen järjestökulttuuriin jättämiä erityisiä jälkiä, löytää pieniä yksityiskohtia hänen kirjeistään ja muistiinpanoistaan. Myös tekemieni haastattelujen avulla toivon löytäväni lisäselvitystä kirjalliseen aineistoon.

Mikrohistoria tutkii pienten tapahtumien suuria merkityksiä. Se haastaa perinteisen historiantutkimuksen, joka on suunnannut huomionsa vallanpitäjiin ja yhteiskunnan rakenteisiin. Mikrohistoriallinen tutkimus nostaa keskeiseksi tutkimuskohteeksi yksilön, perheen ja paikallisyhteisön, jotka luovat omia strategioitaan historiallisissa tilanteissa. Se haastaa myös lähteiden määrittelyn ja perinteiset lukutavat: historialliset lähteet eivät ole vain dokumentteja, joiden luotettavuutta arvioidaan, vaan niiden tuottamisprosessit ja vuoropuhelu ovat itsessään tutkimuksen kohteita.²

Pienyhteisö, joka on ollut keskeinen tutkimuskohde sekä antropologiassa että folkloristiikassa, on mikrohistoriallisen lähestymistavan myötä tullut uudella tavalla historiantutkijoiden kiinnostuksen kohteeksi. Suomessa mikrohistoriallinen näkökulma on yleistynyt historian- ja kulttuurintutkimuksessa 1990-luvulta lähtien. **Matti Peltonen** näkee mikrohistorian suurimpana vahvuutena sen konkreettisuuden: ”*Konkreettisissa tilanteissa tutkija löytää uusia asiayhteyksiä, historiallisten ja yhteiskunnallisten tasojen kohtaamisia, joita mikään valmis teoria ei ole vielä tunnistanut.*”³

---

² Kirsti Salmi-Niklander: Mikrohistoria – yksilö haastaa vallanpitäjät, online.

³ Kirsti Salmi-Niklander: Mikrohistoria – yksilö haastaa vallanpitäjät, online.

Kun tutkija supistaa tietoisesti tutkimuksen mittakaavaa, hän voi pienyhteisöistä ja konkreettisista tilanteista löytää uusia yhteyksiä yhteiskunnallisten, poliittisten ja kulttuuristen prosessien välille. Mikrohistoria ei siis hylkää laajempia teorioita, vaan juuri mikrotason tarkastelun avulla voidaan luoda ja kehitellä käsitteitä ja teorioita, joita voidaan soveltaa myös makrotason analyysissä. Monet mikrohistorialliset tutkimukset lähtevät liikkeelle poikkeuksellisesta ja arvoituksellisesta historiallisesta tapahtumasta. Tuollaiset tapahtumat esittävät ja kärjistävät piileviä jännitteitä sekä muutosprosesseja. Ne nostavat myös näkyviin sellaisia sosiaalisia ryhmiä, jotka muuten jäävät syrjään historiallisissa lähteissä. Poikkeukselliset tapahtumat kertovat siis myös hiljaisesta ja näkymättömästä arjesta.⁴

Matti Peltonen kertoo artikkelissaan Mikrohistorian lajit vähän vähemmälle huomiolle jääneestä saksalaisesta kulttuurihistorioitsijasta **Walter Benjaminista** (1892–1940). Benjaminin mukaan kriittisen tutkijan tehtävänä oli tarttua juuri yksittäistapauksiin, mitättömiinkin. Benjaminilla oli Peltosen mukaan kiinnostusta vähäarvoisiin seikkoihin ja hänellä oli harvinainen kyky havaita merkittäviä yksityiskohtia. Walter Benjaminista oli sanottu, että ”pieni mittakaava tarjosi hänelle parhaat mahdollisuudet käyttää lahjojaan. Hän asetti historiantutkijalle ja sosiologille tehtäväksi löytää näennäisen mitättömistä tosiasioista ja tapahtumista - - lähtökohdan tai heijastuksen kunnianhimoisista ja laaja-alaisista tulkinnoista.⁵

Matti Peltonen totesi myös, että uudesta mikrohistoriasta on sanottu, että se haluaa tutkia ”poikkeuksellista tyypillistä” (engl. *exceptional normal*). Tämä on vastaus kysymykseen, miten mikrohistoria määrittelee mikro-makrosuhteen luonteen. Taustalla on ajatus, että ainoat luonnehdinnat näiden välillä voisivat olla poikkeuksellisuus (tärkeä ihminen tai laajamerkityksinen tapahtuma) tai tyypillisuus (tavallinen ihminen ja suurempaa joukkoa edustava jokapäiväinen tapahtuma). Peltosen mukaan on tunnustettava, että tämä ”poikkeuksellinen tyypillisuus ei ole saanut ymmärtämystä historiantutkijoiden keskuudessa. On herättänyt levottomuutta, että esimerkiksi liian vähäpätöisistä tai omituisista menneisyyden henkilöistä tehdään tärkeitä ja tunnettuja tutkimuskohteita. Sen sijaan esimerkiksi jonkun täysin tuntemattoman kylän nostaminen laajemman alueen edustajaksi jonkun satunnaisen seikan johdosta, ei ole herättänyt mainittavaa tunnekuohua.⁶

---

⁴ Kirsti Salmi-Niklander: Mikrohistoria – yksilö haastaa vallanpitäjät, online.

⁵ Fingerroos-Haanpää-Heimo-Peltonen 2006, 158-159.

⁶ Fingerroos-Haanpää-Heimo-Peltonen 2006, 161, 163.

Nämä pienet mikrohistorialliset yksityiskohdat Sarren elämästä, joita löytyy yhdistysten historiikeista, pöytäkirjoista ja Sarren muistiinpanoista sekä tietysti haastatteluaineistosta, johdattavat minut Sarren kulttuuriperinnön jäljille.

Tutkimuskysymyksiä ovat:

- Minkälaista kulttuuriperintöä Sarénin toiminta on?
- Miten perintö näkyy nykypäivänä?
- Mitkä tahot muistavat ja miten muistaminen ilmenee?
- Mitä ja miten Sarénista kerrotaan?

Päätutkimuskysymys on keräämäni aineiston avulla löytää Sarren perustamiinsa yhdistyksiin ja toimikuntiin jättämän jäljen ilmeneminen ja merkitys. Apukysymysten kautta tarkastelen, millainen ihminen Sarre oli, mitä hän elämänsä aikana teki ja miksi hän perusti monia yhdistyksiä ja toimikuntia. Kiinnostavaa on myös Sarresta jäänyt muisto, mitä ja miten nämä muistot ilmenevät ja miten niistä kerrotaan.

1.3. Tutkimusaineisto ja tutkimusmetodi

Tutkimusaineisto

Tutkimukseni perustui lähtökohtaisesti Sarren arkistoaineistoon, joka on nykyisin nimetty nimellä Svenska Kulturfonden i Björneborg Arkiv Jarl Sarénin kokoelma”, lyhennys SKiB Arkiv. Aineisto sisälsi useita kymmeniä mappeja, joissa oli kirjejäljennöksiä, valokuvia, lehtileikkeitä, kortisto ajokoirien suvuista ja koirien saavutuksista Sartren pitämiä puheita oli myös melkoinen joukko. Lisäksi löytyi erillisenä Sarren tyttären kotoa viisi suurta mustakantista kirjaa, jaktbokia eli metsästyspäiväkirjaa. Osittain ruotsiksi kirjoitetut kirjat olivat vuosilta 1934–1977. Kirjoissa oli tarkat tiedot kullekin metsästysretkelle osallistuneista henkilöistä ja koirista, tapahtumista ajojen aikana sekä saadun saaliin laadusta ja määrästä. Niissä oli myös runsaasti valokuvia. Tämän aineiston pohjalta olen haastatellut henkilöitä, jotka ovat kuuluneet ja kuuluvat edelleen Sarren perustamiin yhdistyksiin. Kaikki haastateltavat ovat olleet mukana yhdistyksissä jo Sarren aikana. Haastateltavista jotkut ovat kuuluneet yhtäaikaaisesti useampaan samaan yhdistykseen Sarren kanssa. Tärkeä aineiston keräämismuoto on ollut myös esitelmien pitäminen. Kerroin Sarren elämänvaiheista Rosenlew-museossa pitämälläni luennolla ”Sellainen oli Sarre” ja samaisessa museossa vuonna 2013 pidetyssä näyttelyssä ”Elämää ja tarinoita på svenska” minulla oli oma

osasto ”Sarren kirjahylly”, johon olimme opiskelija Tarja Aallon kanssa koonneet paljon Sarren tavaroita ja valokuvia. Näyttelyn tekeminen perustui aikaisemmin mainitsemaani Porin ruotsinkieliset-hankkeeseen. Pidin esitelmän Rosenlew-museolla myös näyttelyn aikana ja oli kolme kertaa siellä näyttelyoppaana.

Sarren kirjahylly Rosenlew-museon näyttelyssä ”Elämää ja tarinoita på svenska” 2013. Kuva: Liisa Heino.

Kävin esitelmöimässä myös useiden muiden yhdistysten kokouksissa ja muissa tapaamisissa seuraavasti:

- Kerho Vanhat Porilaiset 22.1.2013
- Porin Marttayhdistys ry 21.10.2013
- Satakunnan Lääkäriyhdistys ry 18.3.2014
- Porin Reserviupseerikerho ry 14.4.2015
- Liikealan eläkeläisjärjestö ry 13.5.2015
- Osuusliike Kansan Henkilökunnan kerho ry 10.9.2015
- Eläkeliiton Porin yhdistys ry 21.9.2015

Esitelmien jälkeen sain usein lisää haastateltavia ja lisätietoa Sarren elämästä ja hänen perustamistaan yhdistyksistä. Yhdistysten ja järjestöjen vuosikertomukset ja historiikit ovat olleet tärkeitä tutkimusaineistoa, sillä niiden avulla olen pystynyt hahmottamaan Sarren henkilökuvaa ja siirtämään sitä nykypäivään. Kahdelta yhdistykseltä sain käyttööni alkuperäiset arkistot yhdistysten perustamisesta lähtien. Arkistoissa oli perustamiskirjat, kokousten pöytäkirjat, vuosikertomukset ja päiväkirjat. Porin Sotaveteraanit ry pyysi minulta kahtena vuonna artikkeleita heidän vuotuisen

joululehteensä. Vuonna 2016 kirjoitin artikkelin ”Verner Kuusiston muistolle”, jossa kerroin Summan veteraanin elämästä ja sotamuistoista, joihin Sarrekin liittyi läheisesti. Seuraavan vuonna kirjoitin artikkelin Summan muistomitalista ja Summan taitelujen muistopatsaasta Porissa. Sekä mitalin että muistopatsaan hankinnassa Sarre oli ollut alullepanijana.

Tutkimusmetodi

Empiirisen tutkimuksen keskeinen osa-alue on tutkimusaineisto. Valmista aineistoa tässä tutkimuksessa tarjoaa primaarilähteenä ollut Sarren henkilökohtainen arkisto, jota pidän erittäin luotettavana lähteenä. Aineistoa oli yli kuusikymmentä mappia, joista noin kaksikymmentä mappia liittyi yhdistystoimintaan. Lähdekritiikki on tärkeä, joten olen tutkijana yrittänyt tiedostaa eron primaari- ja sekundaarilähteiden välillä. Sekundaarilähteitä ovat olleet haastattelut, yhdistysten arkistot ja historiikit. Tutkimusmenetelmää valitessani yritin seurata tutkimusongelmaa eli löytyykö Sarren jättämiä erityisiä jälkiä hänen perustamissaan yhdistyksissä ja toimikunnissa. Näistä jäljistä pystyisin etsimään tietoa Sarresta ja luomaan tarkempaa henkilökuva. Arkistoaineiston, haastattelujen ja yhdistysten historiikkien ja muun yhdistyksiltä saamani aineiston avulla katson saaneeni erittäin hyvää ja luotettavaa tietoa tutkimuskohteestani ja vastauksia tutkimuskysymykseen.

1.4. Haastateltavien muistitieto ja muistot osana tutkimusta

Tutkimukseeni liittyen haastattelin Sarren perustamien yhdistysten jäseniä, jotka kaikki olivat olleet yhdistyksissä mukana samaan aikaan Sarren kanssa. Toimikuntien jäseniä ei enää ollut elossa, joten toimikuntien tapahtumat perustuvat ainoastaan arkistotietoihin ja lehtiartikkeleihin. Muistikuvat ovat informanttien omia kokemuksia, sitä muistitietoa, jonka kukin kertoja luo omista lähtökohdistaan painottaen itselle tärkeiksi muodostuneita vaiheita ja näkökulmia. Kukin kertoja luo menneisyyskertomuksensa omista lähtökohdistaan ja painotavat itselle tärkeiksi muodostuneita näkökulmia. Menneisyys ei ole missään enää samanlaisena kuin se oli tapahtumahetkellä. Muistot ovat yksityisten henkilöiden kertomia, aidoiksi ja merkittäviksi koettuja tapahtumia, jotka saattavat sisältää sekä omia muistoja että kuultua muistitietoa.⁷ Informanttien kertomien kokemusten määrä ja laatu korreloivat siihen, miten hyvin osasin kokemuksista kysyä, ja mitä minulle on haluttu kertoa.

---

⁷ Latvala 2005, 5.

*Aina, kun muistamme, teemme jossain mielessä työtä ja muunnamme muistojamme. Niitä ei vain kutsuta varastoksi ja ne eivät palaa varastoon muuttumattomina, kun niitä on käsitelty. Muistomme syntyvät uudelleen joka kerta, kun muistamme ne.*⁸

Näillä aivotutkija Steven Rosen ajatuksilla Eeva Peltonen ja Katarina Eskola aloittavat toimittamansa muistoja, muistia tai muistamista käsittelevän kirjan *Aina uusi MUISTO. Kirjoituksia menneen elämästä meissä*. Omassa tutkimuksessani nämä ajatukset konkretisoituivat kuunneltuani kaikki nauhoitetut keskustelut ja luettuani muistiinpanot, joita kirjoitin niiden henkilöiden muistoista, joita sain suullisissa keskusteluissa. Joidenkin informanttien muistot alkoivat 1940-luvulta ja joidenkin vasta vuosikymmen myöhemmin. Esimerkiksi Summan veteraani, 99-vuotias Verner Kuusisto, muisti Sarren talvisodan ajoilta, kun Sarre oli ollut Summassa jalkaväkirykmentin I/JR 8:n eli ”Porin pirujen” rykmentinlääkärinä. Verner Kuusiston muistot olivat selkeä, vaikka hänellä oli jo ikää ja tapahtumista oli jo lähes 80 vuotta. Mieleenpainuvien muistojen lisäksi hänellä oli siitä, miten Sarre uurasti haavoittuneiden sotilaiden hyväksi:

Annan täydet pisteet hänen toiminnalleen Summassa. Kun 105 päivää kääntelee sellaisia potilaita kuin Sarén joutui tekemään, se ei ollut heikkohermoisen hommaa.

Verner Kuusisto oli ollut myös Summan taistelujen muistopatsaan paljastustilaisuudessa Porissa 16.3.1958. Niin Verner Kuusiston kuin muidenkin informanttien muistelu- ja kertomishalukkuus oli erinomainen. Haastattelin yhdessä metsästys- ja ajokoiraseurassa olleita Erkki Rannetta ja Pauli Slutbäckää yhdessä, sitten kirurgian dosentti Antti Hakkiluotoa yksin. Tosin Hakkiluoto kertoi jo aiemmin Satakunnan Lääkäriseura ry:n vuosikokouksessa monia tärkeitä muistoja Sarresta. Olin esitelmöimässä Sarresta seuran kokouksessa ja Hakkiluoto halusi esitelmän lopuksi kertoa kaikille osanottajille, millaisia muistoja hänellä oli Sarresta, jonka mukana hän oli ollut metsällä jo pikkupoikana. Hän lupautui sitten vielä erilliseen haastatteluun.

Sitten seurasi mielenkiintoinen vaihe haastatteluissa. Erkki Ranne kysyi minulta, voisinko järjestää vielä yhden haastattelun, johon osallistuisivat hänen ja Antti Hakkiluodon lisäksi Kalle Hakkiluoto ja Kalle Kyhä, jotka kaikki olivat olleet jo pikkupoikina Sarren mukana niin metsästys-, kalastus kuin ajokoiraseurassakin. Suostuin tähän mielihyvin, sillä vaikka olin jo aiemmin haastatellut kahta

---

⁸ Eskola, Peltonen 1997, 7.

informanttia, niin oli mielenkiintoista kuulla heidän kaikkien kommentit yhdellä kertaa. Myös se, että muistaisivatko he asiat eri tavalla, oli odotuksen arvoista. Kävi kuitenkin niin, että pääasiat muistettiin suunnilleen samoin ja joka asiaan oli vielä paljon lisää välihuomautuksia ja kommentteja. Niistä myöhemmin kohdassa 4.

Haastattelin lisäksi Seppo Ahosta, joka oli tutustunut Sarreen tämän pyydettyä Ahosta liittymään krematorioyhdistykseen. Ahonen oli ollut haudankaivajana Porin uudella hautausmaalla ja nimitettiin myöhemmin ensimmäiseksi tuhkauksen hoitajaksi uuteen krematorioon. Hän oli ollut mukana Sarren perustamassa krematorioyhdistyksessä melkein alusta saakka. Hänellä oli tarkat muistot niistä vaikeuksista, joita krematorion perustamisella oli ollut.

Tapio Halin on Porin Urheilukalastajat ry – Björneborgs Sportfiskare rf:n puheenjohtaja ja on pikkupojasta alkaen ollut isänsä kanssa mukana Sarren perustamassa kalastusseurassa. Häneltä sain myös käyttööni yhdistyksen perustamiskokouksesta lähtien pöytäkirjat, vieraskirjat ja kirjeenvaihdon. Verner Kuusisto oli tutustunut Sarreen tämän ollessa talvisodassa Summassa JR8:n rykmentinlääkärinä. Myöhemmin he olivat tavanneet JR 8:n miesten vuosijuhlissa.

Muistot ovat tavallaan yksityistä omaisuutta, joka säilytetään muistin ullakolla ja otetaan vanhojen esineiden tavoin uudelleen käyttöön tarpeen mukaan. Lapsuusmuistojen kertominen on usein myös kantaaottavaa, retorista. Kertoja luo näin omaa tulkintaa lapsuudestaan sekä lapsuudesta yleensä ja tuottaa menneisyyden versioita, joiden kautta hän arvioi omaa elämäänsä ja ottaa kantaa nykytilanteeseen.⁹

Kaikkien informanttien halukkuus muistella menneitä tapahtumia, joihin Sarre oli liittynyt, oli todella innostavaa. Se selvisi jo silloin kun muutamat halusivat tulla toisen kerran muistelemaan. Kaikilla oli sekä iloisia että vähemmän iloisia muistoja, mutta mitään varsinaisesti surullista kerrottavaa ei kenelläkään ollut. Pientä Sarren menetelmien arvosteluakin olin huomaavinani muutamassa kertomuksessa, mutta sellaisia kyllä odotin. Koska kaikki neljä informanttia olivat tunteneet Sarren jo lapsuusaikanaan, he osasivat verrata lapsuuden aikaisia tapahtumia nuoruuden aikaisiin ja sitä myöhempisiin. Tapahtumien tulkinnassa oli pieniä eroja, mutta erot kuitattiin naurahduksilla tai sanomalla ”joo, tais ollakki niin”. Kaiken kaikkiaan keskustelut olivat valaisevia ja antoivat paljon lisäselvitystä arkistoaineiston tulkintoihin. Minulla oli onni saada informantteja,

---

⁹ Korkiakangas 1996, 36.

jotka kaikki olivat innokkaita, hyviä kertojia. Ennen haastatteluja tekemäni kysymysluettelot eivät pitänyt läheskään paikkaansa, koska kysymykset muuttuivat moniksi lisäkysymyksiksi sitä mukaa kun asioista keskusteltiin. Ryhmähaastattelut antoivat eniten monimuotoista tietoa ja huomasiin, kuinka innokkaasti keskustelu alkoi kysymysteni jälkeen. Osittain puhuttiin yhteen ääneen ja sitten päälle naurettiin: ”mut muistatteko sitä, ko Sarre [– –]”. Olen tyytyväinen kaikkiin saamiini haastatteluihin ja toivon, että osasin kysyä kaiken oleellisen, sillä vastauksia olisin varmasti saanut enemmänkin.

1.5. Aikaisempi tutkimus

Varsinaista tieteellistä tutkimusta, joka käsittelisi monta yhdistystä perustaneen yhdistysaktiivin yhdistysten tai järjestöjen toimintaan jättämää jälkeä, ei löytynyt. Yhden yhdistyksen historiikit ja vuosikertomukset kertovat vain kyseisen yhdistyksen toiminnasta ja niissä toimineista aktiivijäsenistä.

Sarren suuri innostus perustaa itse yhdistyksiä ja toimikuntia alkoi varsin nuorena. Se perustui mielestäni sekä kodin ja suvun perinteeseen että vallitseviin olosuhteisiin. Jo 1800-luvun lopulla oli tavoitteena perustaa yhdistyksiä parantamaan väestön tai jonkun ryhmän sosiaalisia oloja. Porissa perustettiin raittiusseuroja ja köyhien lasten avustamiseen tarkoitettuja yhdistyksiä. Ne tiedot, jotka ovat olleet käytettävissä 1800-luvun lopulla Porissa toimivien yhdistysten jäsenten sosiaalisesta taustasta, osoittivat, että yhdistystoiminta oli suurelta osin keskiluokkaisen tai sen yläpuolella olevan yhteiskuntaryhmän kansoittamia.¹⁰ Partiotoiminnalle, jonka Sarre aloitti vuonna 1910, oli sopiva tilaisuus, kun urheiluun ja muihin harrastuksiin perustettuja yhdistyksiä alettiin perustaa silloin. Se, miksi Sarre halusi perustaa ”oman metsästysseuran” eli Reposaaressa metsästysseuran vuonna 1930, ei ole ihan selvännyt. Sarre oli silloin jo jäsenenä Porin metsästysseurassa, mutta ehkä syynä oli se, että hän meni Reposaaressa aluelääkäriksi ja halusi lähelle uuden seuran. Muiden yhdistysten perustamisessa on ollut aikanaan erityinen tarve, koska sen paremmin ajokoirayhdistystä kuin krematorioyhdistystäkään ollut kukaan perustanut.

---

¹⁰ Aukia-Virtanen 1993, 256-258.

Urheilukalastusyhdistyksen perustaminen taas oli pienen piirin halu perustaa ”oma yhdistys”, ja sen säännöissä jo oli määrätty tarkka jäsenten vähäinen lukumäärä.

2. Kuka oli Sarre?

Jarl Hermansson Sarén. Kuva vuodelta 1967. SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

Jarl Hermansson Sarén, josta käytän tutkimuksessa hänestä yleisesti käytettyä nimeä Sarre, syntyi Porissa 1. maaliskuuta 1896 Herman ja Edith Augusta (o.s. Levonius) Sarénin toiseksi lapseksi. Vanhempi sisar Margreth oli syntynyt vuonna 1893 ja nuorempi sisar Anita vuonna 1900. Isä Herman Sarén, joka oli Porin Konepajan isännöitsijä, kuoli vuonna 1900 Sarren ollessa 4 vuotias. Perhe asui tällöin ”Konepajan lähellä punaisessa talossa”, kuten Sarre on muistellut. Talon tarkkaa sijaintia ei ole tiedossa, sillä sitä ei ole ollut enää aikoihin. Sieltä perhe muutti Etelärantaan, vastapäätä porilaisten tietämää Café Jazzia.¹¹

---

¹¹ SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma. kts. myös Haanpää-Tuomi-Nikula 2013, 38.

Sarre oli kaksi kertaa naimisissa. Ensimmäinen vaimo oli Kerstin Margaretha Charpentier. Heidät vihittiin vuonna 1925 ja he saivat kolme lasta. Toinen vaimo oli vuodesta 1950 lähtien Maria (Maija) Nenonen. Sarren ja Maija Sarénin tytär Maj-Britt Penttilä on auttanut minua tutkimuksessani kokoamalla aineistoa, jota oli arkiston lisäksi kotona ja huvilalla. Arkisto oli silloin vielä järjestämättä. Sarre kirjoitti Björneborgs svenska samskolasta ylioppilaaksi vuonna 1915 ja opiskeli ensin maa- ja metsätaloutta. Pian hän kuitenkin siirtyi opiskelemaan lääketiedettä ja valmistui Helsingin yliopistosta lääketieteen kandidaatiksi vuonna 1923 ja lisensiaatiksi vuonna 1930. Samana vuonna hän meni aluelääkäriksi Reposaari-Mäntyluoto alueelle. Ulvilan ja Kullaan kunnanlääkäriin tointa hän hoiti vuosina 1945–1964. Toimeen kuului myös koulu- ja neuvolalääkäriä toimiminen. Yksityisvastaanotto hänellä oli Porissa vuosina 1945–1976, ensin ns. KOP:n talossa Hallituskatu 3, ja sitten vuonna 1952 hän muutti sekä asunnon että vastaanoton osoitteeseen Gallen-Kallelankatu 9 C, vasta valmistuneeseen Osuuskassan taloon. Asunto oli Ulvilan kunnanlääkäriin työsuhteasunto. Lisäksi hän oli koululääkäriä Björneborgs Svenska Samskolassa sekä Satakunnan Lennoston lääkäriä 1946—1966. Hän oli myös usean yrityksen ja sairauskassan lääkäriä. Talvisodassa hän palveli rykmentinlääkäriä Summassa JR 8:ssa ja jatkosodassa divisioonanlääkäriä Itä-Kannaksella 15. divisioonassa. Vuonna 1966, jolloin Sarre oli jo 70-vuotias, silloinen tasavallan presidentti Urho Kekkonen ylensi hänet lääkintämajuriksi. Se oli harvinainen kunnianosoitus hänen ikäiselleen.¹²

Sarrea on kuvattu täydellisen kaksikieliseksi. Hän vaihtoi sujuvasti kieltä suomen ja ruotsin välillä tarpeen niin vaatiessa, vaikka kesken lausetta. Sikaria poltteleva, kävelykeppiä heiluttava rusettikaulainen mies oli tuttu näky Porin katukuvassa aina 1970-luvun loppupuolelle saakka. Vanhempi sukupolvi muistaa hänet vielä hyvin, sillä hänen ”rohtonsa” olivat hyvin parantavia ja varsinkin palovammojen hoidossa hän oli aikaansa edellä. Moni muistaa myös sen sankan savupilven, joka vallitsi vastaanottohuoneessa, kun Sarre poltti sikaria – jopa lapsipotilaiden aikana.

Mielestäni tähän kohtaan tutkimusta sopii laittaa erään silloisen mäntyluotolaisen minulle lähettämä viesti, joka ei koske lainkaan yhdistystoimintaa, vaan nimenomaan Sarren lääkäriä oloa Mäntyluoto-Reposaaren kunnanlääkäriä 1930-luvulla. Siinä kuvataan kaikki Sarren ominaisuudet: aktiivisuus, avuliaisuus, sydämellisyys, rohkeus ja ennen kaikkea ammattitaito. Ja huumori vielä mukana. Tässä pääkohdat saamastani viestistä:

-

---

¹² SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma. kts. myös Haanpää-Tuomi-Nikula 2013, 38.

- *Sarre oli kotilääkärimme. Asia johtui varmaankin siitä, että hän oli Reposaaren ja Mäntyluodon lääkäri ja vielä ruotsinkielinen. Me olimme ruotsinkielinen perhe Mäntyluodossa. Meitä lapsia oli neljä ja me kaksi vanhinta olimme Sarenin lasten koulutovereita. Oikeastaan muistan kotilääkärinä Gösta Svenskin paremmin, mutta myöhemmin Sarre oli se tärkeämpi. Molemmat olivat myös perhetuttuja. Hän hoiti pienet ja vähän suuremmatkin terveysongelmat aina yhtä joviaalisena – Sarrelle kaikki sopi. Hänen luokseen pääsi aina ja ainoa ongelma oli löytää hänet vastaanottohuoneessa sieltä sen sikarinsavun keskeltä. Aina vastaanotolla puhelin soi useita kertoja ja se kertoi siitä aktiivisuudesta joka oli Sarrelle ominaista. Asiat, joita puheluissa käsiteltiin, olivat moninaisia. Muistan erityisesti hänen tapansa vastata puhelimeen ”Halo Sarén”. Osaan edelleen melko hyvin matkia hänen ääntään siinä.*
- *Minulle tuli kerran ollessani kait siinä 20 v. iän kieppeillä juuri joulun alla kova vihlova hammassärky. Siihen aikaan Porissa oli tosi vaikea saada aikaa hammaslääkärille. Soitin Sarrelle ja hän antoi reseptin jonka vein apteekkiin. Siellä se pulveri sekoitettiin. Otin yhden annoksen ja kipu hävisi sen tien eikä palannut. Lääkettä jäi ja se oli käyttökelpoista nuoren miehen kotiapteekissa pitkään – se sopi moninaiisiin kipuihin joita esim. liikunnassa saattoi syntyä.*
- *Isäni sai noin 65-vuotiaana (muistaisin) jonkunlaisen huimauskohtauksen ja soitin Sarrelle huolestuneena. Hän määräsi laboratoriotutkimukset. En tahtonut saada isää millään myöntymään lääkäriin käyntiin. Soitin taas Sarrelle ja kerroin asian jolloin hän tokaisi: ”eikö Mäntyluodossa ole poliisia”? Isä kuitenkin saatiin vastaanotolle ja nähdessään isäni kolesteroliarvon hän huudahti: ”sinä olet liuottanut ulos kaiken kolesterolisi viskillä ja konjakilla senkin lurjus” Tulos oli reippaasti alle suomalaisten keskiarvon. Näin voidaan todeta Sarren tässä olleen edellä aikaansa. Tunnustettakoon, että melko alhainen kolesterolitaso on minullakin perintönä isän puolelta.*
- *Sarre oli varsinkin Reposaassa rakastettu. Tuohon aikaan siellä ole paljon tuberkuloosia ja siten paljon työtä kunnanlääkärille. Monet ovat minulle kertoneet Sarren sydämellisyydestä ja siitä kuinka hän säästä ja kellosta piittaamatta tuli potilaittensa luokse aina yhtä ystävällisenä ja turvallisuutta tuovana. Kerrotaan hänen seurakunnan diakonissan kanssa käyneen lähisaariston perheiden luona talvella jätä pitkin ja välillä hän ja diakonissa kiskoivat toisiaan ylös vedestä kun jää petti.*
- *Tuttavani, nyt jo yli 80-vuotiaan kertoman mukaan, hänen Reposaaren Sahan varsin köyhistä kodeista, harvoin saaneen lääkäripalkkiota. Sydän oli paikallaan.*

- *Sarre oli myös innokas metsämies. Hauska tapahtuma sattui kerran kun hän seuranaan joukko muita miehiä oli Pastuskerissa jänismetsällä. Sarrella oli ajokoiranarttu ja eräällä jahtiseurueen toisella ajokoirauraos. Koirat lähtivät jälkiä hakemaan ja aloittivat varsin pian ajon ja haukku kuului, kunnes yhtäkkiä täysi hiljaisuus laskeutui metsän ylle. Pitkään jatkuneen etsimisen jälkeen koirat löytyivät erään ladon takaa. Sarre ei ollut huomannut, että hänen koirallaan oli parhaillaan juoksuaika.*

Sarre kuoli 10. tammikuuta vuonna 1978. Hänet siunattiin Keski-Porin kirkossa, jonne Satakunnan Lennoston lippu oli tuotu kunniavartioon ja arkun ympärillä oli upseerivartio ¹³. Hänet on haudattu Porin Käppärän hautausmaalle. Sukuhautaan on haudattu Sarren ja hänen Maria-vaimonsa lisäksi Sarren vanhemmat, hänen sisarensa ja Sarren äidin puolelta Levoniuksen sukua.

Sarren sukhauta Porin Käppärän hautausmaalla. Kuva Liisa Heino.

3. Sarren perustamat porilaiset yhdistykset ja toimikunnat

Tutkimuksessani käsittelen kuutta Sarren perustamaa porilaista yhdistystä, joista yksi on ruotsinkielinen ja yksi kaksikielinen. Lisäksi hän on ollut mukana neljässä toimikunnassa koko niiden toiminnassa olon ajan. Toimikunnilla ei ollut varsinaisia kotikuntia, mutta kaikki niiden toiminta tapahtui Porissa. Lisäksi hän on ollut aktiivijäsenenä, kuten puheenjohtajana, sihteerinä tai rahastonhoitajana muissa kuin perustamissaan yhdistyksissä. Käsittelen nämä Sarren perustamat yhdistykset ja toimikunnat niiden perustamisjärjestyksessä.

---

¹³ Satakunnan Kansa 22.1.1978, 7.

Olen tutkimukseni aikana usein miettinyt sitä, miksi Sarre on ollut niin innokas yhdistysaktiivi ja miksi hän perusti yhdistyksiä jo pikkupoikana. Yksi syy, joka tuli useimmiten mieleeni, oli oman perheen ja suvun aktiivisuus yhdistystoiminnoissa. Sarren äiti Edith Sarén oli innokas yhdistysnainen. Hän kuului vuosisadan alussa useisiin naisten hyväntekeväisyysjärjestöihin. Hän kuului muun muassa yhdistykseen nimeltä *Syföringen för puvres honteux*¹⁴.

Edith Saran oli myös yksi niiden kahdenkymmenenyhdeksän ensimmäisen naisen joukossa, jotka vuonna 1905 hyväksyttiin yhdistyksen Segelföreningen i Björneborg BSF r.f. jäseneksi¹⁵. Purjehdusseura tuli tutuksi hänelle myös äidin puolen sukulaisten myötä. Sarren äidinisän serkku, kämnerinoikeuden esimies ja sotatuomari August Asmund Levonius, oli vuonna 1856 perustamassa porilaista purjehdusseuraa *Björneborgs Segelföreningiä*. Samainen A.A. Levonius kirjoitti myös yhdistyksen perustavan kokouksen pöytäkirjan 26. tammikuuta vuonna 1856. Sarren äidinisä, hovineuvos Karl Fredrik Levonius, oli puolestaan pursiseuran kommodori 1877–1878.¹⁶ Äidin miespuoliset sukulaiset olivat myös aktiivisia porilaisessa yhdistyksessä Björneborgs Sångarbröder. Vaikka Sarrea ei kuoron matrikelissa mainita mitenkään aktiiviseksi laulajaksi, niin hän oli toiminnassa mukana. Sarre kuului myös kuoron passiivijäseniin, joita nimitettiin kannibaaleiksi. Heidän tehtävänään oli varojen kerääminen kuorotoiminnan hyväksi.

Tämä kaikki kodin perintönä tullut yhdistysaktiivisuus oli varmasti yksi syy Sarren myöhemmälle toiminnalle monissa yhdistyksissä. Ja kun Sarre jo 9-vuotiaana oli mukana purjehdusseuran veneiden pienoismallikilpailuissa, jonne juna vei poikia Porista Mäntyluotoon, niin uskon siitä jo lähteneen hänen kiinnostuksensa yhdessäoloon muiden samaa asiaa kannattavien kanssa¹⁷.

Yhdistykset

Sarren into yhdistysten perustamiseen alkoi varsin nuorena, 14-vuotiaana. Hän innostui koulutoverinsa Per ”Pippi” Ekwallin kanssa englantilaisen kenraali Robert Baden-Powellin partiolaisten ohjekirjasta *Scouting for boys*, joka oli alkukielellä ilmestynyt jo pari vuotta aikaisemmin 1908. Pojat ostivat kirjan ja kertoivat partiotoiminnasta Porin ruotsalaisen yhteiskoulun kavereilleen. Toiminta oli nopeaa ja pojat olivat innostuneita. Ensimmäinen partio-osasto **Pantrarna eli Pantterit** perustettiin 17.10.1910. Per Ekwallista tuli ryhmänjohtaja Sarresta

---

¹⁴ Björneborgs Tidning 13.1.1948, katso myös Haanpää-Tuomi-Nikula 2013.

¹⁵ Ennekari 2006, 119.

¹⁶ Ennekari 2006, 17, 232.

¹⁷ Ennekari 2006, 123.

korpraali. Ryhmään Pian Pantterien suosio kasvoi niin suureksi, että oli perustettava kaksi vartiota. Sarresta tuli Pantteri-vartion johtaja, ja Per Ekwallista uuden Saukko-vartion johtaja. Ensimmäinen yhteinen leiri pidettiin Yyterissä heinäkuussa vuonna 1911.¹⁸

Loppukesällä vuonna 1911 *Scouting for boys* -kirjasta ilmestyi suomenkielinen käännös nimellä *Partiopoika*. Ruotsinkielisten koulupoikien runsas mielenkiinto partiotoimintaa kohtaan oli syynä siihen, että huhtikuussa 1911 perustettiin *Utterpatrullen*-partio, jonka johtajaksi nimitettiin Sarre. Heti seuraavassa kuussa partiolaiset kerääntyivät ruotsalaisen koulun tiloissa ja perustivat partiolippukunnan nimeltä *Björneborgs Riddarpojkar*. Sen johtajaksi nimitettiin koulun silloinen rehtori Uno Lagerblad. Toimintasuunnitelma oli ylevä. Päivittäin piti tehdä ainakin yksi hyvä teko, joka olisi voinut olla esimerkiksi vanhan naisen vesiastian kantaminen kaupungin pumppujen luota tai heittää polttopuita kellariin.¹⁹

Björneborgs Riddarpojkar, 1911. Sarre neljännessä rivissä ensimmäinen vasemmalta. Kuva: SkiB Arkiv, Jarl Sarénin kokoelma.

Innokkaasti alkanut partiotoiminta jouduttiin kuitenkin keskeyttämään Suomen kenraalikuvernööri *Franz Albert Seynin* poliisimestareille lähettämä määräyksen mukaan. Määräys kielsi kaiken

¹⁸ Satakunnan Kansa 3.11.1950, 4.

¹⁹ Svenskbygden toukokuu 1996, 28.

partiotoininnan Suomessa²⁰. Tiedoksianto, joka oli päivätty 11. lokakuuta 1911, olivat allekirjoittaneet Porin poliisilaitoksen poliisimestari *Maximilian Spåre* ja sihteeri *Uuno Nuotio*²¹. Näinä aikoihin Suomessa oli meneillään niin sanottu toinen venäläistämiskausi, jonka innokkaana määräysten toimeenpanijana ja johtajana oli kenraalikuvernööri Seyn²². Hän katsoi partiotoininnan olevan luonteeltaan liian sotilaallista koulutustoimintaa. Kielto oli kova isku kolmellekymmenellekahdelle partiopojalle. Sarre kirjoitti äidilleen Kööpenhaminaan, jossa äiti oli vierailulla sisarensa luona:

*Kära lilla Mamma! Nu är jag ej mera Riddarpojke ej heller scout till namnet, men nog ändå till hjärtat*²³.

Vasta vuoden 1917 keväällä partiotoininta sai taas luvan jatkaa. Silloin perustettiin Poriin lippukunta *Björneborgs Riddargossar*. Sarresta, joka toimi tällöin kotiopettajana Mäntyluodossa, tuli lippukunnan johtaja. Björneborgs Riddargossar lopetti virallisesti toimintansa vuonna 1975. Porissa toimi myös ruotsinkielinen tyttöjen partio *Björneborgs Flickscouter*. Se toimi vuosina 1922–1984.²⁴

Sarre oli partiolainen mieleltään koko ikänsä. Porin ruotsinkielisten partiolaisten kannatusyhdistyksen puheenjohtajan ominaisuudessa hän toi tervehdysten partiolaisten vuosikokoukseen 4. toukokuuta 1962. Puheessaan Sarre muistutti partioliikkeen tärkeydestä ”näinä aikoina”, ja totesi kannatusyhdistystä tarvittavan sekä moraalisenä että taloudellisenä tukena nuorten ohjaamisessa oikeille teille. Hän kiitteli myös perheensä nuorimmaisen toimintaa:

*Mitt gamla scouthjärta klappar varmt dagligen då min lilla 8-åriga Maj-Britt vinnlägger sig om att varje dag utföra en nyttig gärning med att hjälpa i hemmet eller utanför. Den dagen då hon har tomte möte är hennes stora dag i livet och då hon kommer hem från möte måste pappa få veta om allt som hänt. På detta sätt lever man ännu med och fröjdar sig med de unga, som funnit samma tjusning i scoutingen, som man själv då man var ung.*²⁵

---

²⁰ Svenskbygden toukokuu 1996, 29.

²¹ Svenskbygden toukokuu 1996, 30. Kts. myös Tervamäki 2000, 300, 302.

²² Tolin 1987, 41.

²³ Rakas pikku Äiti! Nyt en ole enää Riddarpojke enkä edes nimitykseltäni partiolainen, mutta sydämessäni kyllä olen.

²⁴ Paavilainen 2010, CD-levy.

²⁵ Vanha partiolaisen sydämeni sykkii lämpimästi päivittäin, kun pieni 8-vuotias Maj-Britt-tyttäreni pyrkii huolehtimaan siitä että tekee hyödyllisiä tekoja auttamalla kotona tai muualla. Sudenpentujen kokouspäivä on suuri

Kun partiotoiminta keskeytyi viranomaisten määräyksestä, poikien oli keksittävä muita yleviä harrastuksia. Partiopojat Pippi Ekwall ja Sarre sekä heidän koulukaverinsa Björn Nyberg perustivat lukupiirin nimeltä *Prometeus möte*. Jäseninä olivat vain nämä kolme. Ensimmäinen kokoontuminen pidettiin 1. maaliskuuta 1912. Sarren arkistosta löytyi kokouspöytäkirjoja, joiden perusteella kyseessä oli jonkinlainen luku- ja keskustelupiiri. Jokainen piirin jäsen ehdotti kolmea kirjaa, joista valittiin muutama kotona luettavaksi, ja seuraavassa tapaamisessa näistä luetuista teoksista keskusteltiin. Muuta toimintaa keskustelupiirillä ei näyttänyt olleen. Kokouksissa kuitenkin sovittiin tarkasti, että kesällä ei kokoonnuta ja että kaikki kolme jäsentä säilyttivät vuorovuosina pöytäkirjat. Nämä muutamat kokouspöytäkirjat antavat olettaa, että toiminta tämän muotoisena loppui, kun partiotoimintaa päästiin taas aloittamaan. Poikien tiet erosivat muutenkin, kun he pääsivät ylioppilaaksi: Pippi vuonna 1913, sekä Sarre ja Nyberg vuonna 1915.

Turussa olevasta Suomen Partiomuseosta sain kopion Helsingin yliopiston Teologisen tiedekunnan käytännöllisen teologian laitokselle vuonna 1981 tehdystä pro gradu-tutkielmasta. Tutkielman nimi on Partio toimintaa Porissa 1922–1965 ja sen tekijä on Reija Nordström. Siinä mainitaan partiotoiminnan alkaminen Porissa nimenomaan ruotsinkielisten poikien aloitteesta. Reija Nordström, joka on nykyisin seurakuntapastorina Länsi-Porin seurakunnassa, kertoi tutkimuksessaan laajasti Riddargossar-lippukunnan toiminnasta, mutta enemmän vasta vuodesta 1922 alkaen, jolloin Sarre ei enää ollut aktiivisesti mukana, koska hän opiskeli silloin Helsingissä. Silloin muodostettiin neljä vartiota: Leijonat, Karhut, Kuovit ja Kotkat. Ensimmäinen retki tehtiin toukokuussa Porin Ruosniemeen ja toinen Yyteriin. Kesän aikana pidettiin myös leiri Anolan tilalla Nakkilassa. Vuonna 1922 aloitti Porissa myös ruotsinkielinen tyttöpartio Björneborgs Flickscouter (BFS). Uuteen lippukuntaan ilmoittautui heti yli 60 tyttöä.²⁶

Reposaaren Metsästysseura ry sai alkunsa 3.11.1930, kun Reposaaren juuri muuttanut aluelääkäri Jarl Sarén, veistonopettaja Veikko Merikallio, tullivartija Jonne Hanelius sekä leipuri Ossi Koskinen tekivät yhteisen metsästysretken Reposaaren lähistöllä olevaan Bastuskerin (Bastuskär) saareen. Luultavasti Sarre oli valinnut perustamispäivän tarkoituksella juuri marraskuun

---

päivä hänen elämässään ja kun hän tulee kokouksesta kotiin, pitää isän saada tietää kaikesta, mitä on tapahtunut. Näin olen mukana ja ilahdun niiden nuorten puolesta, jotka ovat löytäneet partiotoiminnasta saman ihastuksen kuin itse löysin nuorena.

²⁶ Nordström, Reija: Partio toiminta Porissa 1922–1965, 13, 16.

3. päiväksi, joka on Pyhän Sanctus Hubertuksen, metsästäjien suojeluyhityksen muistopäivä. Sarre oli yhdistyksen puheenjohtajana vuodet 1936–1937 ja 1939–1951. Vuonna 1946 hänet kutsuttiin yhdistyksen ensimmäiseksi kunniapuheenjohtajaksi.²⁷

Seuran jäsenten mielissä oli pitkään kangastellut eräkämpän hankkiminen. Niinpä 1943 perustettiin rahasto, jonka tarkoituksena oli kerätä varoja metsästysmajaa varten. Niinpä vuonna 1949 saatiin ostettua Ahlaisista, Ollonqvistin perikunnalta Zachrisgård-niminen tila, jonne rakennettiin metsästysmaja. Maja valmistui joulukuussa 1953 ja se sai nimekseen Repola. Sen käyttö jäi kuitenkin vähäiseksi metsästysalueiden riittämättömyyden takia. Maja vuokrattiin 1955 Porin Puuvilla Oy:n käyttöön ja vuokraus jatkui kunnes Repola myytiin vuokraajalle vuonna 1961. Seura osti vuonna 1967 Ahlaisten Råforssin tien varresta Gröndahlin asunnon, jota sitten vuosien varrella kunnostettiin ja se sähköistettiin vuonna 1988.²⁸

Vuonna 1943 seura vuokrasi myös Luvialla sijaitsevasta Säpin saaresta puolikkaan ja seuraavana vuonna Merenkulkuhallitus vuokrasi saaren toisen puolikkaan ja antoi vuokralle entisen luotsituvan. Vuonna 1961 rakennettiin vielä rantasauna tuvan läheisyyteen.

Metsästysalaa tuli noin 150 hehtaaria. Säpin saaren riistakanta oli hyvä ja kun Sarren toimesta vuonna 1943 saareen tuotiin uutena riistaeläimenä ensimmäinen mufloni, pässi Alfred, josta tuli Säpin muflonikannan kantaisä. Alfred sai seurakseen kaksi naaraspässiä. Näin Sarre kertoi vuonna 1952 rotarykokouksessa pitämässään puheessa:

Seura osti yksi pässi ja kaksi eri-ikäistä lammasta Hättön riistatarhasta Uudenmaan saaristosta, joka omistaa ins. Kruger. Lampaat viettävät nyt saarella kolmatta talveansa ja ovat kestäneet ilmaston hyvin.

Mufloneita ostettiin 1950-luvun puolivälissä lisää, kun kanta alkoi taantua. Seura osti niitä Hättöstä, Korkeasaaresta ja Ähtäristä. Seura toimii edelleen noin 40 jäsenen voimin ja muflonikanta on pysynyt hyvänä. Sarre kutsuttiin seuran kunniapuheenjohtajaksi vuonna 1946, kun hän täytti 50 vuotta.

Reposaaren Metsästysseuran toimintaan ovat kuuluneet ajokoirakilpailut. Sarre oli vuonna 1959 alkuunpanijana Satakunta-Västernorrland -maakuntaotteluille, joita leikillisesti

---

²⁷ Reposaaren Metsästysseura ry:n 60-vuotishistoriikki, lokakuu 1990.

²⁸ Reposaaren Metsästysseura ry:n 60-vuotishistoriikki, lokakuu 1990.

kutsuttiin Suomi-Ruotsi-maaotteluiksi. Ensimmäinen ajokoirien välinen mittelo pidettiin kyseisenä vuonna Säskylässä. Viime vuosina näitä otteluita ei enää ole pidetty. On todennäköistä, että Sarren jälkeen yhdistyksen jäsenillä ei ollut enää henkilökohtaisia ystävyysuhteita Ruotsiin.

Ajokoiratoiminnassa tapahtui 1950–1960 -lukujen vaihteessa valtakunnallisesti räjähdysmäinen kasvu. Vuonna 1957 oli rekisteröity noin 950 suomenajokoiran pentua, kun jo viiden vuoden kuluttua rekisterissä oli noin 3 000. Kun läheskään kaikki suomenajokoiraharrastajat eivät kuuluneet virallisen kenneltoiminnan piiriin, syntyi ajatus perustaa maakunnallinen ajokoirayhdistys. Ajatusta **Satakunnan Ajokoiramiehet ry:n** perustamisesta pidetään Sarren ansiona, sillä hän ryhtyi tuumasta toimeen kuunneltuaan ajokoiramiesten mielteitä ja toiveita oman yhdistyksen tarpeesta. Sarre kutsui 19.9.1962 pidettävään yhdistyksen perustamiskokoukseen ajokoiramiehiä eri puolilta Satakuntaa. Porin Suomalaiselle Klubille kokoontuikin 21 henkilöä Porista, Luvialta, Kullaalta, Söörmarkusta, Raumalta ja Eurasta. Mukana oli alusta saakka myös Sarren poika Lars Sarén. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Sarre ja sihteeriksi Runo Lastu. Kokouksessa valittiin johtokunta, jonka puheenjohtajaksi nimettiin Sarre. Toiminta oli puheenjohtajan johdolla alusta saakka nopeaa. Perustamiskokouksessa käytiin läpi mallisääntöehdotus ja päätettiin yhdistyksen tarkoituksena. Tarkoitus oli edistää puhtasrotuisen suomenajokoiran koulutusta, käyttöä ja jalostusta, järjestää ajokoirakokeita ja koiranäyttelyitä sekä huolehtia tuomarikoulutuksesta. Oli varmaan Sarren ehdotus sekin, että kokouksen päätteeksi perustajajäseniltä kerättiin vapaaehtoinen kolehti yhdistyksen alkupääomaksi. Niin oli tehty muissakin Sarren perustamissa yhdistyksissä. Summa olikin huomattava, 8 550 silloista markkaa. Sarre oli mukana yhdistyksen toiminnassa 1970-luvulle saakka. Hänet kutsuttiin yhdistyksen kunniajäseneksi vuonna 1970.²⁹

Sarre painotti kaikissa puheissaan nimenomaan suomenajokoiran merkitystä. Hän kasvatti lukuisia suomenajokoiria, joiden pennut olivat haluttuja. Hän piti tarkkaa seurantaa koiriensa sukutaulujen avulla. Niihin oli merkitty koiran vanhempien suku joissain aina viidenteen polveen, palkintoluettelo sekä siitokset ja pentujen lukumäärät. Tähän kohtaan sopii ote Sarren 10.2.1967 professori Paatsamalle lähettämästä kirjeestä, jossa hän pyysi neuvoja Pia-ajokoiransa sairastapauksen johdosta:

---

²⁹ <https://www.satakunnanajokoiramiehet.com/4>. Myös SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

Olen 100 % ajokoirahullumies ja "Pia" on 20 koira, jolla olen kilpaillut. "Pia" on paras nuori ajokoiria, jota minulla on ollut. Jo 1½ vuotta vanhana Riihimäellä se herätti suurta huomiota, pisin ajo ja 5 kiertopalkintoa. Äidin isä on kuuluisa Valio "Hiivan Hessu" Pohjanmaalta ja isä on omistamani käyttövalio "Pumppi-Träff", joka 9 vuotiaana on Satakunnan paras koira edelleen. Tänä syksynä ylivoimainen I palk. voittajalk. kahdessa suuressa kilpailussa ja Satakunnan paras koira Västernorrland-Satakunta maakuntaottelussa Ruotsissa, jolloin saatiin kiertopalkinto Suomeen.³⁰

Vanhin Sarren ajokoirista "Ukko" oli syntynyt 1923. Ukon jälkeen tuli monia muita hyvin menestyneitä koiria: "Diana C-Träff, Porin Panzian Träff I, Raijas Hara, Porin I Heta Träff II (champion), Tomi, Tessie, Hepa, Heta II Träff, ja Porin Hero-Träff". Nämä koirat olivat syntyneet 1920–1940 luvuilla. Viimeksi ajokoirat, joista oli rekisterimerkintöjä, olivat 1957 syntynyt Pumppi-Träff (champion), 1964 syntynyt Pia ja 1965 syntynyt Hela.

Sarren suomenajokoirista haastattelemani aikalaiset muistivat monta koira nimeltä. Esimerkiksi käyttövalio "Pumppi-Träffin" (1957–1968). josta kirjoitettiin artikkeli myös Ajokoiramies-lehteen. Sarre kirjoitti "Champion Pumppi-Träffistä" muistokirjoituksen, jonka perusteella voi ymmärtää, miten suuresti hän arvosti juuri tätä koira. Muistokirjoitus oli Sarren arkistossa, mutta sen julkaisemisesta ei ole tietoa. Tässä suora lainaus kirjoitukseen lopusta:

Pumppia ei ensi hätään unohda, sillä meillä oli monta, monta muistomatonta hetkeä metsässä kun sydän tykki rinnassa ja elin ajokoiramiehen loistavimpia elämyksiä kauniissa luonossa. Lepää rauhassa "Pumppi". Sinun muistoasi kunnioitan.³¹

---

³⁰ SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

³¹ SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

- Sarre ja suomenajokoira Pumppi-Träff Yterissä syyskuussa 1961. Kuva: SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

Reposaaren metsästysseuran jäsen Erkki Ranne, jota haastattelin, kertoi, että hän sai ostaa Sarrelta ”pienää maksua vastaan” Pumppi-Träffin narttupennun, Kipan. Pentu oli Rannen ensimmäinen suomenajokoira ja kertomansa mukaan oli ollut hyvä koira.³²

Satakunnan Ajokoiramiehet ry toimii edelleen vilkkaasti. Siinä on maakunnallisesti yli 500 jäsentä. Yhdistys palkitsee vuosittain Vuoden Jäniskoiran, Vuoden Kettukoiran, Vuoden Näyttelykoiran sekä ahkeran ja arvostetun palkintotuomarin. Kilpailun voittajat julistetaan ja palkinnot jaetaan vuosikokouksen yhteydessä. Vuosittain järjestetään myös lukuisia jänis- ja ketunajokokeita. Viimeksi yhdistys järjesti yleisen Satakunta koko kauden kokeen, jonka alkamispäivä oli 20.8.2019 ja päättymispäivä 28.2.2020. Edellä mainittuja Suomi-Ruotsi-maaotteluja ei ole Sarren jälkeen järjestetty.

Yhdistys osallistuu myös vuosittain Kilpa-nimiseen kilpailuun, joka on Suomen Kennelliiton valtakunnallinen SM-kilpailu. Se käydään kaksipäiväisenä. Ajokuninkuudesta eli suomenajokoirien jäniksenajon Suomen mestaruudesta on kilpailemassa 12 lohkokarsintojen kautta selviytynyttä koiraakin sekä viime vuoden Ajokuningas Patopojan Ella.

---

³² Haanpää & Tuomi-Nikula 2013, 46.

Vuonna 2020 Kilpa järjestettiin jo 80. kerran ja seuraava Kilpa on 13.–14.11.2021 Kankaanpäässä. Sarren koirat eivät hänen arkistonsa mukaan näyttäneet olleen voitokkaita tässä kilpailussa, vaikka ne monissa muissa kilpailuissa Suomessa ja Ruotsissa olivatkin olleet voitokkaita.

Vuonna 1938 eräänä elokuun iltapäivänä lähti Yyterin rannalta kolme innostunutta urheilukalastajaa kohti Lyttylää tehtailija Bengt Ekvallin luokse. Walter Kecklund, Stuart Rosenlew ja Jarl Sarén saapuivat Ekvallin kalamajalle, jossa sinä iltana puhuttiin paljon kalastuksesta ginigrogin ääressä. Päätettiin perustaa Poriin pienimuotoinen urheilukalastusseura, josta oli puhuttu jo vuosia. Seuraavana vuonna maaliskuun 16. päivänä 1939 kokoontui Porissa Hotelli Otavaan 11 innokasta urheilukalastajaa. Perustettiin **Porin Urheilukalastajat ry – Björneborgs Sportfiskare rf**-niminen seura. Mukana olivat tietysti neljä edellä mainittua innokasta urheilukalastajaa. Stuart Rosenlew valittiin kokouksen puheenjohtajaksi ja tilapäinen johtokunta, johon kuului muun muassa Sarre, sai tehtäväkseen laatia sääntöehdotuksen. Samana vuonna huhtikuun 26. päivänä oli varsinainen perustava kokous Porin Suomalaisella Klubilla. Mukana oli nyt 14 jäsentä. Säännöissä, jotka oikeusministeriö hyväksyi 20. kesäkuuta 1939, määrättiin sisäänkirjoitusmaksuksi 300 mk ja vuosimaksuksi 50 mk. Korkeimmaksi jäsenmääräksi määrättiin 16 henkilöä.³³

Sotien ajan toiminta oli kokonaan lamassa, sillä moottoriveneitä ei saanut käyttää eikä pidempiä kalastusmatkoja järjestää. Vuonna 1945 seuran toiminta elpyi ja se pystyi harjoittamaan ohjelmaansa eli hauen ja muiden kalojen viljelystä hallussaan olleilla vesillä. Se järjesti myös jäsenilleen urheilukalastuksen mahdollisuuksia. Vuonna 1946 jäsenmäärä oli 15 ja jäsenmaksu 500 mk. Koska seuralla ei ollut kalamajaa, päätettiin kokouksessa 19.11.1946 hankkia oma saari Merikarvian Ouran saaristosta. Syntyi Faarinkari, jonne seuraavana vuonna rakennettiin kalamaja jäsenten huomattavien lahjoitusten turvin. Talousarvio oli 66 000 markkaa. Kalamajan tupa oli 5 x 5 m, sauna 2,5 x 3 m ja eteinen 2 x 2,5 m. Näin suuren majan rakentaminen oli mahdollista noin 50 000 markan tarvikelahjoitusten turvin. Faarinkari vihittiin 6.7.1947, jolloin seuralla oli 20 jäsentä. Kun Faarinkarille vuonna 1950 rakennettiin venelaituri, huomattiin, että maja oli kaiken kaikkiaan liian kaukana ja pääsy sinne oli vaikea. Käynnit harvenivat. Mutta kun vuonna 1954 saatiin vuokrattua laajat kalavedet urheilukalastusta varten, alkoi majan käyttö

---

³³ Porin urheilukalastajat ry, 60-vuotishistoriikki.

vilkastua väliaikaisesti. Vilkkaus oli lyhytaikaista, sillä jo 1956 vuosikertomuksessa todettiin, että vaikka Ouran saaristo on viehättävä paikka, niin muutaman harvan käynnin vuoksi majan pitäminen oli taloudellisesti raskasta. Faarinkari myytiinkin huhtikuussa 1957. Tilalle ostettiin Eurajoen kunnasta Kiskari- niminen saari kiinteistöineen aivan Olkiluodon kupeesta. Kauppahinta oli suurempi kuin Faarinkarista saatu, joten hankinta vaati jäseniltä taas taloudellista uhraavaisuutta. Aluksi Kiskari sai runsaasti käyttäjiä, mutta vähitellen vierailut harvenivat. Sarre laati yhdistyksen 20-vuotishistoriikin, joka luettiin vuosikokouksessa 21.3.1961. Siinä Sarre ilmaisi huolensa käyttäjien vähäisyydestä:

Aloitimme 20 vuotta sitten tyhjin käsin, mutta vuosien kuluessa olemme hankkineet kaksikin kalamajaa. Edellytykset reippaaseen toimintaa on varmasti olemassa, koska taloudellinen tilakin on hyvä. Kaikesta huolimatta on toiminta viime vuosina mennyt äärettömän heikoksi, minkä jokaisen meistä täytyy rehellisesti tunnustaa. Missä on syy, on moni kysynyt. Ehkä johtokunnan tai vuosikokouksen tulisi vakavasti harkita, mitä olisi tehtävä, että asiat saadaan kuntoon. Olemme joutuneet kuolleeseen pisteeseen, mistä on vaikea nousta. Siitä on noustava tavalla tai toisella, jos seuramme aikoo jatkaa toimintaansa.³⁴

Sarren sanat olivat vakavia, mutta parannusta seuran toimintaan ei saatu pitkään aikaan. Osasyynä oli se, että monet jäsenet olivat hankkineet itselleen oman kalamajan tai huvilamökin eivätkä enää ehtineet Kiskarin majalle. Vuonna 1969 silloisen puheenjohtajan Martti Partasen viesti jäsenille oli jo melkein hätähuuto:

Kiskari kutsuu – käykää toki katsomassa.

Suuri syy hiljaiseloon oli myös se, että seura oli ottanut uusia jäseniä varsin vähän ja kun Kiskari monien vaiheiden jälkeen myytiin 8.5.1974, oli jäsenten keski-ikä 60 vuotta. Kiskarin myynti sinänsä oli välttämätön, sillä Eurajoen Olkiluodon atomivoimalaa suunniteltiin aivan Kiskarin naapuriin. Niinpä Kiskari myytiin Imatran Voima Osakeyhtiölle ehdolla, että yhdistys sai hallintaoikeuden vielä vuoden 1974 loppuun saakka.³⁵

---

³⁴ Porin urheilukalastajat ry, 60-vuotishistoriikki.

³⁵ Porin urheilukalastajat ry, 60-vuotishistoriikki.

Sarre Eurajoen Kiskarissa vuonna 1957. Kuva: SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

Sitten alkoi uuden majapaikan etsiminen. Heimo ja Aune Länsiniemi olivat myymässä Takskeri – nimistä kalastustilaansa Luvian Sassilan kylästä. Suotuisten neuvottelujen jälkeen Takskeri ostettiin 10.10.1974. Talkoilla rakennukset korjattiin ja kalusteita hankittiin. Yhdistyksen toiminta alkoi jälleen vilkastua.

Kalavedet alkoivat kuitenkin olla Takskerin seudulla niukkoja, ja vaarallisten karikkojen takia suuret veneet eivät päässet kunnolla saareen. Niinpä alkoi jälleen uuden saaripaikan etsiminen. Se löytyi Luvialta Laakkia–nimisestä saaresta, joka oli viimeinen puustoinen saari ulkosaaristossa. Takskeri myytiin 12.3.1988 ja siitä saadulla kauppahinnalla voitiin helposti ostaa Laakkia, jonka kauppahinta oli halvempi kuin Takskerista saatu. Tästä alkoi monen vilkkaan toimintavuoden aika. Saareen rakennettiin hirsinen päärakennus ja sauna. Sarre ei ollut enää näkemässä Takskerin myyntiä eikä Laakkian ostamista, mutta hänen 1939 perustamansa yhdistys on edelleen voimissaan ja on kasvattanut pääomaansa melkoisesti. Jäsenmäärä pidetään vähäisenä, korkein määrä oli 4 kunniajäsentä ja 20 + 2 jäsentä. Sarre nimitettiin yhdistyksen kunniajäseneksi vuonna 1969.³⁶

---

³⁶ Porin urheilukalastajat ry, 60-vuotishistoriikki.

Sarren pitämät kokouspöytäkirjat ja vuosikertomukset ovat olleet mukavaa luettavaa. Ne on kirjoitettu ilmeikkäin sanakäantein ja Sarren tapaan vähän huonolla mutta hyvin luettavalla suomen kielellä. Vaikka pöytäkirjat tietysti olivat asiallisia ja niissä kerrottiin tarkkaan kokouksen anti ja vuosikertomuksissa oli tarkkoja selostuksia vuoden tapahtumista, niin niissä oli aina mukana ”sarremainen” pilke. Samanlainen pilke löytyi muidenkin yhdistysten kokousten pöytäkirjoista. Lukiessa tiesi, että tämä on Sarren kirjoittama.

Krematorioyhdistyksen perustaminen Poriin oli Sarren ajatus. Hän sai aikaan väliaikaisen toimikunnan krematorioajatuksen hyväksyneistä porilaisista. Yhdistyksen perustamisen ennakkopäätös tehtiin 22.11.1957, jolloin valittiin väliaikainen toimikunta. Toimikuntaan kuuluivat Sarren lisäksi varatuomari Theodor von Frenckell, työnjohtaja Eino Someristo, erikoislääkäri Insar Uoti, kansanedustaja Laura Brander-Wallin ja peltiseppä Martti Sjöblom. Varsinainen päätös yhdistyksen perustamisesta tehtiin 19.3.1958 ja sen nimeksi tuli tällöin Suomen Krematorioyhdistyksen Satakunnan osasto r.y. Johtokuntaan valittiin kuusi vakinaista ja kaksi varajäsentä.³⁷

Vaikka Sarre piti kokouksessa innoittavan esitelmän aiheesta ”Tulen voima ja puhtaus antaa ihmisarvon ihmisen kuoltua”, oli yhdistyksen alkutaival varsin vaikea. Huolimatta siitä, että suurin osa jäsenistöstä oli seurakunnan jäseniä, ei seurakunnan puolelta oltu myötämielisiä krematorioaatteelle. Porin seurakunnan toimesta oli suunnitteilla uusi siunauskappeli ja yhdistys toivoi, että sen yhteyteen rakennettaisiin myös krematorio. Kaikkia kirkkovaltuuston jäseniä lähestyttiin kirjeellä, jossa selostettiin krematorion tarkoitusta ja sen suomia etuja. Porin kaupunginhallitusta lähestyttiin myös kirjeellä. Ensin seurakunta oli myötämielinen asialle, mutta valituksen jälkeen kirkkohallitus päätti olla varaamatta tiloja krematorion tarkoitukseen. Kirkkovaltuusto ei suostunut myöskään siihen, että Käppärän hautausmaan vanha siunauskappeli olisi varattu krematoriota varten ja vanha hautausmaa olisi nimetty uurnalehdoksi.³⁸

Kirjeeseen odotettiin vastausta neljä vuotta, mutta suostumusta ei saatu. Vaikka Sarre ja yhdistyksen rahastonhoitaja Eino Someristo kävivät 13.12.1959 Porin paikallisradiossa antamassa haastattelun aiheesta ”Poriinko maamme toinen krematorio?”, ei kirkon taholla

---

³⁷ Satakunnan Krematorioyhdistys ry, perustava kokous 19.3.1958.

³⁸ Satakunnan Krematorioyhdistys ry, toimintakertomus 1959.

oltu myötämielisiä asiassa. Lisää vastoinikäymisiä tuli, kun yhdistys pyysi esitelmätilaisuutta varten käyttöönsä seurakuntakodin salia. Tilaisuuteen oli kutsuttu kirkon ja kaupungin hallintoa. Kirkkohallinto kuitenkin päätti pitkän harkinnan ja äänestyksen jälkeen olla salia tarkoitukseen luovuttamatta ”tilaisuuden aiheen oltua sopimaton”. Kaupunginhallitus ilmoitti vastauksena saamaansa kirjeeseen, että koska krematorion rakentaminen kuuluu seurakunnalle, asiaa ei viedä kaupungin taholta eteenpäin. Kaupunginhallitus ei aluksi myöntänyt yhdistykselle avustusta kansansivistysmäärärahasta, vaikka yhdistys anoi sitä pariinkin otteeseen 1961 ja 1962. Vuonna 1963 kaupunki myönsi 400 markan avustuksen kansansivistystyötä varten. Jäsenmaksun ja tämän avustuksen turvin yhdistys pystyi järjestämään esitelmätilaisuuksia ja levittämään julkaisuja. Mainittakoon, että Porin Seudun Osuuskassa lahjoitti yhdistykselle kyseisenä vuonna vanhan käyttökelpoisen kirjoituskoneen, joka otettiin kiitollisuudella vastaan.³⁹ Rouva Kaja Nyberg oli myös lahjoittanut käytetyn kirjoituskoneen vuonna 1959⁴⁰.

Suomessa oli vuonna 1958 krematorio vain Helsingissä, mutta Karjaalla, Vaasassa, Tampereella, Turussa ja Porvoossa oli perustettu yhdistykset asiaa ajamaan. Ensimmäisenä toimintavuonna Porin yhdistyksessä oli jäseniä 210, toisena vuonna jo 243.

Sarre oli puheenjohtajana edelleen ja vuoden 1966 toimintakertomuksessa hän totesi, että krematorioasia ei ollut edennyt juuri lainkaan ja edelleen odotettiin seurakunnalta vastausta noin kahdeksan vuotta sitten lähetettyyn kirjelmään, jossa pyydettiin ratkaisua vanhan siunauskappelin muuttamisesta krematorioksi. Yhdistys piti edelleen esitelmätilaisuuksia ja halusi järjestää tutustumismatkan uuteen Karjaan krematorioon, mutta halukkuutta matkaan ei ollut tarpeeksi. Vuonna 1967 Suomessa oli jo neljä krematoriota: kaksi Helsingissä sekä Espoossa ja Karjaalla. Tampereen ja Turun krematoriot otettiin käyttöön samana vuonna ja lähiaikoina laitokset rakennettiin Lahteen, Kuopioon, Vaasaan ja Kotkaan. Vuoden 1967 vuosikokouksessa Sarre luopui puheenjohtajan tehtävästä ja hänet nimettiin kunniapuheenjohtajaksi. Saman vuonna kirkkovaltuusto vihdoinkin asetti viisihenkisen toimikunnan tutkimaan krematorion tarpeellisuutta. Tarkoituksena oli, että mahdollinen krematorio tulisi Käppärän uuden siunauskappelin yhteyteen. Kävi kuitenkin niin, että uusi siunauskappeli rakennettiin ilman krematorio-osaa. Kappeli valmistui vuonna 1960.

---

³⁹ Satakunnan Krematorioyhdistys ry, toimintakertomus 1963.

⁴⁰ Satakunnan Krematorioyhdistys ry, toimintakertomus 1959.

Hanke jätettiin Sarren harmiksi kirkkovaltuuston päätettäväksi, milloin krematorion rakentamiseen voitaisiin ryhtyä. Vuonna 1977 yhdistys muutti nimensä Satakunnan Krematorioyhdistys r.y.:ksi. Toimintana oli edelleen antaa valistusta krematorioasiasta. Vuonna 1976, kun tuhkahautaustoimintaa oli Hietaniemen krematoriossa ollut jo 50 vuotta, yhdistyksen sihteeri Eino Someristo kertoi sanomalehtiartikkelissa, että yhdistyksen toimesta krematoriota ei voida rakentaa, vaan se on seurakunnan päättävien elinten asia. Vihdoin Satakunnan Kansassa olleen artikkelin mukaan kirkkovaltuusto oli päättänyt neljän äänestyksen jälkeen, että uuden siunauskappelin yhteyteen rakennetaan krematorio. Sen toivottiin valmistuvan ennen vuotta 1975. Se valmistui kuitenkin vasta vuonna 1988 eli 10 vuotta Sarren kuoleman jälkeen. Krematorion valmistuttua yhdistys ei enää kampanjoinut eikä pitänyt esitelmiä, koska ei ollut enää tarvetta tällaiselle toiminnalle.

Yhdistyksen nykyisen sihteerin Martti Rantasen puoliso Arja Rantanen on yhdistyksen perustajajäsenen ja pitkäaikaisen rahastonhoitajan Eino Someriston tytär. Hänellä on tallessa yhdistyksen pöytäkirja-aineisto ja kirjeenvaihto toiminnan alusta saakka. Sain heiltä käyttööni koko aineisto ja myös C-kasetilla olleen tallenteen, joka oli 2.3.1989 tehty ilmeisesti paikallisradion toimesta. Siinä haastateltiin seurakunnan ylipuutarhuri Pentti Räsästä ja yhdistyksen sihteeri Eino Someristoa. Räsänen kertoi, että ensimmäinen tuhkahautaus olisi 16.3.1989 kello 10. Sarren 30 vuoden uurastus oli saanut päätöksen.

Yhdistys on edelleen toiminnassa ja viimeinen saamani tieto sihteeriltä Martti Rantaselta on, että yhdistyksessä on 765 jäsentä, joista enää 15 on maksavia jäseniä. Yhdistyksen säännöissä on, että kun on maksanut 10 vuotta jäsenmaksua, niin pääsee vapaaajaseksi. Yhdistyksen jäsen Seppo Ahonen, jota haastattelin krematorion alkuvaiheista, kertoi niistä suurista vaikeuksista, joita oli krematorion saamisessa Porin Käppärän hautausmaan siunauskappelin yhteyteen. Hän kertoi näin:

”Kysymys: miten tutustuit Sarreen?

Ahonen: Sillon ko Porin sitä isoo kappeliä ruvettiin rakentamaan ja suunnittelee, ni silloin, 1960. Kaupunginsairaalan puoleiseen päähän oli piirretty tilat krematoriota varten. Sillon ne oli jo piirretty. Mutta sitten kirkkoneuvoston kokouksessa missä tämä asia päätettiin, ni siellä oli yks voimakas henkilö, joka pisti kätes tollai sen piirustuksen päälle siihe kohtaa mist se katkes, et tämä kohta rakennettaa vain hänen

kuolleen ruumiinsa yli. Se katkes siit se rakennus ja siit tuli semmone tuppi ja sen tähden sitte ko lämmityssysteemit ja kaikki muuttu, nii sielt vapautu se hiilivarasto ja pannuhuoneet ja muut, ni sin tehtii tämä ensimmäine uuni.

Ja vielä Ahosen sanomaa:

mut sillo sit, ko vihdo viime yks ääni voitti tän äänestyksen kirkkovaltuustossa, se meni niin tarkal se äänestys. No sitte sitä ruvettii tekemää sinne alakertaa, ja sitte ku se ensimmäine tuhkaus tehtii, ni toi Ruskokivi sano mulle, et sää vastaa tästä eteenpäin tästä. Ruskokivi oli muistaakseni kirkkoneuvoston puheenjohtaja.

Ahonen oli ensimmäinen tuhkaaja, kun krematorio vihdoin valmistui keväällä 1988.

Toimikunnat

Sarre oli mukana kolmessa toimikunnassa niiden alusta saakka. Yhden toimikunnan hän perusti itse, muihin hänet kutsuttiin. Yksi toimikunta, johon Sarre oli kuulunut perustajajäsenenä, mutta joista ei ollut muuta arkistotietoa kuin nimi ja perustamisvuosi, oli **Sotainvalidien veljesliiton Satakunnan piirin Avustamisyhdistys**, joka rekisteröitiin vuonna 1950. Avustus- ja huoltotoiminta siirtyi myöhemmin Sotainvalidien Veljesliitos Satakunnan piirille.

Talvisodan muistomitaleja on tehty useita. Erityisesti joukko-osastojen perustamat asevelikerhot ja -yhdistykset aloittivat merkkien suunnittelun jo välirauhan aikana. **Summan ristin toimikunta**, johon Sarre itseoikeutetusti kutsuttiin, perustettiin 27.10.1940 Tampereella pidetyssä Summassa taistelleiden yleisessä kokouksessa.

Summan ristin perustamistoimikunta Tampereella 27.10.1940. Kuva: SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

Sarre, silloinen lääkintäkapteeni, myöhemmin lääkintäeversti, oli ollut Summassa jalkaväkirykmentin I/JR 8:n eli ”Porin pirujen” rykmentinlääkärinä. Toimikunta kävi esittämässä asian Marsalkka Mannerheimille, joka hyväksyi muistoristin perustamisen. Ristit haluttiin numeroida ja saajat luetteloida. Myöntämisperusteet olivat tarkat: *Se myönnettiin ”jokaiselle, joka osallistui taistelutoimintaan tai vaikutti taisteluiden kulkuun ennen 14.2.1940 Suokannan, Summankylän, Lähteen ja Merkin alalohkot käsittävällä Summan lohkolla Huumolan kansakoulun, Huumolan pysäkin ja Kämärän aseman kautta kulkevan linjan eteläpuolella”⁴¹*. Ristin suunnitteli arkkitehti, luutnantti Matti Lampén. Marsalkka Mannerheimille luovutettiin 3.6.1941 risti numero yksi. Toimikuntaan kuuluivat Sarren lisäksi itseoikeutetusti Summan taistelujen päälliköt everstit Isakson ja Paalu. Muistoristitoimikunta kokoontui Porissa useaan otteeseen Sarren toimiessa isäntänä. Muistoristitoimikunta lopetti toimintansa vuosipäivänään 27.10.1981. Tehtävät siirrettiin silloin Sotainvalidien Veljesliiton johtokunnalle.⁴² Uusia muistoristin saajia ei ole tietenkään enää ollut, mutta Sotainvalidien Veljesliiton kautta on annettu uusi muistoristi, jos se on saajaltaan jostain syystä kadonnut.

⁴¹ SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

⁴² SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

Sarre oli aktiivisesti mukana Satakunnan Lääkäriyhdistys ry:n tehdessä vuonna 1948 päätöksen *Toivo Vanhatalon muistorahaston* perustamisesta oman jäsenkunnan taloudellisessa ahdingossa olevien lääkäriperheiden auttamiseksi. Toivo Vanhatalo oli toiminut Porissa lääkärinä kaksikymmentäkahdeksan vuotta ja oli kuollessaan huhtikuussa vuonna 1948 yhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja. Rahaston alkupääomaksi päätettiin pyytää jäseniltä vähintään tuhannen markan, ja lääkäriaviopareilta tuhannenviidensadan markan lahjoitusta. Rahaston kartuttamiseksi yhdistyksen hallitus lähestyi jäseniä mielenkiintoisella opastuskirjeellä:

Rahastoa kartutetaan kehottamalla sellaista potilasta, jolta ei hoitava lääkäri palkkiota tahdo ottaa joko kollegan perheen jäsenenä, hyvänä perhetuttavana tai muusta syystä, lähettämään kohtuulliseksi arvioimansa palkkio e.m. rahastoon. Potilaalle annetaan sitä varten oheinen kuorella varustettu kortti, ja mieluummin jo postimerkillä varustettuna, jotta potilaalle jäisi tehtäväksi vain panna tarpeelliset setelit kuoreen ja pudottaa kirje postilaatikkoon.⁴³

Muistorahaston perustamiselle oli 1940-luvun lopulla todellinen tarve, sillä lääkärien taloudellinen asema oli silloisissa oloissa huono. Vieläkin kehnommaksi se muuttui, mikäli pitkällisen sairauden takia tai kuoleman kohdatessa lääkäri ei pystynyt turvaamaan perheensä elantoa. Kunnanlääkäreillä oli pieni peruspalkka ilman mitään erillisiä päivystyskorvauksia. Pääasialliset tulot saatiin potilailta vastaanotolla ja sairaskäynneillä. Neuvoloissa, kouluissa ja rokotuksissa noudatettiin kappaletaksaa.⁴⁴ Joskus oli tarpeen ”neuvotella” palkkiosta, kun potilaalla ei ollut varaa maksaa. Vastaperustettuun muistorahastoon kertyikin heti ilahduttavasti varoja, ja perustamisen jälkeisenä keväänä rahaa oli jo 75 517 markkaa⁴⁵. Muistorahastosta jaettiin ainakin muutaman kerran avustuksia, mutta sen lopettamisesta tai viimeisistä vaiheista ei ole löytynyt tietoja.

---

⁴³ Mikkela, B. 1959.

⁴⁴ Forsius [online].

⁴⁵ Mikkela, B. 1959.

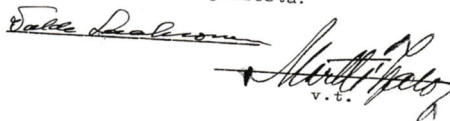
PORIN
KAUPUNGINHALLITUS

Porissa, helmi-kuun 3 p:nä 1948.
N:o 301.

Tohtori Jarl Sarén,
P o r i.

Kaupunginhallitus saa kunnioittaen ilmoittaa valinneensa Teidät jäseneksi Porin kaupungin ja seurakunnan yhteiseen kaatuneiden muistopatsastoimikuntaan, jossa muina kaupungin valitsemina jäseninä ovat päätoimittaja Vilho Rantanen ja toimitsija Niilo Hellberg sekä varalla kaupunginarkkitehti Jaakko Laaksovirta ja seurakunnan valitsemina kirkkoherra Matti A. Mustonen, kamreeri Aapo Roukkula ja agronomi Toivo Vainio-Mattila sekä varalla arkkitehti Torkel Nordman. Toimikunnan kokoonkutsujaksi kaupunginhallitus on pyytänyt kamreeri Roukkulaa.

Kaupunginhallituksen puolesta:

v. t.

2000, S. 47, J. 11.

Porin kaupungin toimesta Sarre kutsuttiin 3.2.1948 päivätyllä kirjeellä toimikuntaan, jonka tarkoituksena oli saada Poriin **kaatuneiden muistopatsas**. Toimikunta oli seurakunnan kanssa yhteinen. Toimikunnan alkuvaiheet varsinkin ennen sen toiminnan alkua olivat varsin myrskyisät. Kaupunginvaltuustossa oli muutama jäsen, jonka mielestä tällaista muistopatsasta ei tulisi lainkaan tehdä ”tappajien kunniaksi”. Kun myrsky vihdoin laimeni, toimikunta järjesti muistopatsaskilpailun, johon tuli määräraikaan 1. lokakuuta 1949 mennessä 29 ehdotusta. Voittajaksi valittiin professori Aimo Tukiaisen suunnittelema ”In Memorial” -veistosryhmä. Sankarihautamuistomerkki muodostuu seuraavista kokonaisuuksista: ”Etulinjoilla”, ”Matkan pää”, ”Risti kirkastuu” ja ”Elämä jatkuu”. Muistomerkki on 20 metrin pituinen jonka jalustassa on kohokirjaimin teksti ”Me olemme omatunto maan”. Lajissaan muistomerkki on Suomen suurin.⁴⁶ Toimikunta perusti rahaston ja järjesti yleisen varojenkeräyksen. Siihen osallistui 2 165 yksityistä lahjoittajaa, ja varoja kertyi tällä tavalla 363.160 markkaa⁴⁷. Lisäksi rahastoa kartuttivat monet liike- ja teollisuuslaitokset yhteensä melkein miljoonalla⁴⁸. Keräyksen kokonaissummaksi tuli

⁴⁶ <https://www.sotamuistomerkki.fi/>.

⁴⁷ Muistomerkkitoimikunnan selvitys Porin rahatoimistolle 6.10.1951.

⁴⁸ Muistomerkkitoimikunnan selvitys Porin rahatoimistolle 6.10.1951.

kaikkiaan noin puolitoistamiljoonaa markkaa. Patsaan kustannukset nousivat yhteensä yli 12 miljoonaan markkaan, josta Porin seurakuntien osuus oli 4,5 miljoonaa markkaa⁴⁹. Muistomerkki paljastettiin juhlallisina menoin 31. elokuuta 1952, mutta Sarre ei itse päässyt paljastustilaisuuteen, vaan hän tervehti sähkösanoman välityksellä juhlaan osallistuneita. Muistomerkkitoimikunnan puolesta sähkösanomasta kiitti kirjeellä kamreeri Aapo Roukkula:

Kuten päivälehdet jo ovat kertoneet, oli tilaisuus juhlallinen ja kaikin puolin onnistunut. Sen kestäessä muistimme kaivaten alusta asti työssä innolla mukana ollutta toimikuntamme jäsentä, joka nyt ei voinut olla joukossamme. Lähetämme jokainen erikseen ja kaikki yhdessä sydämellisen tervehdysksemme.⁵⁰

Sarre oli muistomerkin paljastuksen aikaan Helsingissä silmäsairaalassa. Sankarihaudan muistoristille viedään edelleen itsenäisyyspäivinä kaupungin, seurakunnan ja järjestöjen kukkatervehdykset.

Kun Porissa maaliskuun 13 päivänä 1955 oli koolla lähes 900 Talvisodan Summan rintamalla ollutta miestä viettämässä muistojuhlaa, päätettiin ryhtyä toimenpiteisiin **Summan muistomerkin** aikaansaamiseksi Porin kaupunkiin. Tarkoituksena oli toimeenpanna keräys Summan miesten keskuudessa hankkeen rahoittamiseksi. Muistotilaisuudessa valittu toimikunta, jota Sarre johti, kääntyi huhtikuun 12 päivänä 1955 päivätyllä kirjeellä kaupunginhallituksen puoleen pyynnöllä, että muistomerkkiä varten kaupunki luovuttaisi sopivan paikan. Toimikunta toivoi, että jos anomus hyväksytään, voisi Summan Risti r.y.:n keskusjohdon paikallinen edustusto olla mukana neuvotteluissa.⁵¹ Rakennustoimisto lähetti Rakennus- ja kiinteistölautakunnalle lausunnon, jossa arkkitehtiosaston mielestä sopivia paikkoja olisivat Rantapuisto, Vesitornin puistikko, puistikko Maantiekadun sillan ja korttelin N:o 28/VI välillä sekä aukea uuden ammattikoulun itäisen siiven päässä Rautatien puistokadun varrella⁵².

Vastauksena kaupunginhallitukselle Rakennus- ja kiinteistölautakunta ilmoitti kirjeellään 1.8.1955, että sen mielestä kaupunkiin tulee liian paljon sotaisia muistomerkkejä, jos eri joukko-osasto saisivat pystyttää Poriin erikoismuistomerkkinsä. Yksi yhteinen sota-aiheinen muistomerkki riittäisi

---

⁴⁹ Matti A. Mustonen. Porin seurakunnat 1909–1959.

⁵⁰ SKiB Arkiv Jarli Sarénin kokoelma.

⁵¹ Porin kaupunginhallitukselle 13.4.1955 tullut kirje D.No 357/55.

⁵² Rakennustoimiston kirje rakennus- ja kiinteistölautakunnalle 15.7.1955.

ja se voisi olla luonteeltaan mieluiten historiallinen.⁵³ Lautakunta ei siis puoltanut Summan muistomerkin pystyttämistä eikä tehnyt ehdotusta sen paikaksi. Kaupunginhallitus oli saamiensa tietojen perusteella samaa mieltä Rakennus- ja kiinteistölautakunnan kanssa. Kaupunginhallituksen mielestä yksi yhteinen viimeksi käytyjen sotien muistomerkki on riittävä.⁵⁴ Kaupunginhallitus ilmoitti patsastoimikunnalle 10.10.1955 päivätyllä kirjeellä, että se ei puolla muistomerkin pystyttämistä.

Sarren johdolla toimikunta ei kuitenkaan lannistunut. Se lähestyi uudelleen kaupunginhallitusta 24.1.1956 päivätyllä kirjeellä, jossa todettiin, että kysymyksessä ei ole minkään talvisodan aikaisen joukko-osaston muistomerkki, vaan se on omistettu kaikille Summan taisteluihin osallistuneille. Se olisi siis maakunnallinen muistomerkkihanke eikä olisi välttämätöntä, vaikka muistomerkki ei sijaitsisi Porin kaupungissa. Mutta koska Pori on Satakunnan maakunnan keskus, niin tuntuisi luonnolliselta, että muistomerkki olisi juuri Porissa. Toimikunta tähdensi vielä, että hankkeen takana olivat eri tahoilla Satakuntaa olevat Summan miehet.⁵⁵

Aktiivisuus palkittiin, kun toimikunta sai 15.3.1957 kaupunginhallitukselta kirjeen, jossa se ilmoitti luovuttavansa tähän tarkoitukseen alueen uuden ammattikoulutalon itäisen siiven päästä Rautatiepuistokadun varrelta. Ehtona oli, että muistomerkki tulee taiteellisessa mielessä täyttämään vaatimukset ja näin ollen osaltaan kaunistamaan kaupunkia. Kaupunginhallitus halusi myös vahvistettavakseen muistomerkistä tehtävän luonnoksen.⁵⁶ Kaupunginhallitus hyväksyi myöhemmin myös heille lähetetyn suunnitelman ja myönsi 150 000 markan suuruisen määrärahan muistomerkin vaatimia ympäristöitä ja patsaan alustaa varten.⁵⁷ Kaupunginhallituksen myönteisen päätöksen taustalla oli mielestäni vahvasti silloisen kaupunginarkkitehti Olaf Küttnerin puoltava lausunto. Hänen mielestään muistomerkkejä, joilla on taiteellinen arvo, tulisi kaupunkiin saada niin paljon kuin mahdollista. Hän oli myös sitä mieltä, että sopivin paikka muistomerkille olisi uuden ammattikoulun itäisen siiven päässä Rautatiepuistokadun varrella.⁵⁸

Kuten sankarihautamuistomerkin yhteydessä, niin tämänkin patsashankkeen johdosta kaupunginhallitus joutui äänestämään. Äänin 7-2 päätettiin Summan muistomerkin paikasta.

---

⁵³ Rakennus- ja kiinteistölautakunnan kirje kaupunginhallitukselle 1.8.1955 n:o 1111/229/55.

⁵⁴ Porin kaupunginhallituksen pöytäkirja 6.10.1955, 1080 §.

⁵⁵ Toimikunnan kirje kaupunginhallitukselle 30.1.1956, D.No 357/55.

⁵⁶ Kaupunginhallituksen kirje muistomerkkitoimikunnalle 15.3.1957, n:o 1462, 357/55.

⁵⁷ Kaupunginhallituksen kirje muistomerkkitoimikunnalle 26.10.1957, n:o 4501, 357/55.

⁵⁸ Rakennustoimiston kirje rakennus- ja kiinteistölautakunnalle 12.2.1957, n:o A-149.

Vähemmistö esitti, ettei kaupunki luovuttaisi ollenkaan aluetta tällaiseen sotaiseen tarkoitukseen. kaksi vastaan äänestänyttä pyysivät merkitsemään pöytäkirjaan vastalauseensa.⁵⁹ Samoin kävi, kun muistomerkkitoimikunta pyysi Antinpuistikon nimen muuttamista Summanpuistikoksi. Äänin 6-2 nimenmuutos hyväksyttiin ja kaksi jäsentä ehdotti pyynnön hylkäämistä⁶⁰. Kahden vähemmistöön jääneen jäsenen mielestä nimeä ei voida muuttaa, koska Porissa ei ole mitään Summaa. Vihdoin toimikunta kuitenkin pääsi etenemään muistomerkkihankkeessa.

Porin kaupunki oli juhraliputettu, kun se otti vastaan tuhatkunta Summan miestä, jotka olivat kokoontuneet talvisodan Summan muistopatsaan paljastustilaisuuteen sunnuntaina 16.3.1958. Juhlallisuuksiin kuuluivat patsaanpaljastuksen lisäksi jumalanpalvelus kirkossa, kunniakäynti sankarihaudoilla, pääjuhla poikien ammattikoululla ja tietysti myös veljespäivällinen. Kunniavieraina olivat kenraaliluutnantti K. O. Vaala, varuskunnan komentaja, eversti U.A. Käkönen sekä Porin Prikaatin komentaja, eversti V.O. Korttila. Mukana oli myös Summan ristin toimikunta puheenjohtajansa Sarren johtamana sekä patsaan tekijä, taiteilija, majuri evp. Pentti Nykopp. Punaiseen graniittiin on toiselle puolelle veistetty kaksi lumipukuista Summan taistelijaa, joista toisella on kasapanos ja toisella konepistooli oikeassa kädessä. Vastakkaisella puolella on kolme nuorukaista marssimassa maantiellä. Keskimmaisella pojalla on rumpu. Patsaan toiseen päätyyn on veistetty Summan risti ja jalustassa on sanat: ”*Tämä muistomerkki pystytettiin talvisodan taistelujen muistoksi vuonna 1958*”. Graniittiseen jalustaan on lisäksi hakattu sanat: ”*Summan mies ja nouseva polvi, kuule kutsua kotikonnun ja omantunnon*”. Patsaanpaljastuspuheessaan Sarre, joka oli ollut Summassa JR8:n rykmentinlääkäri, totesi muun muassa seuraavaa:

*On kulunut 18 vuotta siitä, kun Summassa käytiin talvisodan ankarat puolustustaistelut, taistelut, jotka kunniakkaina piirtyvät historiamme lehdille. Ne olivat ankeita aikoja ja me, jotka olimme mukana, emme koskaan unohda noita Summan talvisia päiviä.*⁶¹

Patsastoimikunta oli työskennellyt puheenjohtajansa Jarl Sarénin johdolla kolme vuotta hankkiakseen noin miljoona markkaa maksaneelle patsaalle rahoituksen. Kun paljastustilaisuudessa patsaan jalustaan muurattiin kuparilieriö, siinä oli yli kahdentuhannen lahjoittajan nimi.

⁵⁹ Kaupunginhallituksen pöytäkirja 11.3.1957, 365 §.

⁶⁰ Kaupunginhallituksen pöytäkirja 3.2.1958, 212 §.

⁶¹ SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma. Myös Satakunnan Kansa 17.3.1958.

Lahjoittajina oli sekä yksityisiä henkilöitä että liike- ja teollisuuslaitoksia. Paljastustilaisuudessa toimikunta luovutti patsaan Porin kaupungille. Porin kaupunginvaltuusto päätti kaupunginhallituksen esityksestä 29.4.1958 muuttaa patsaan sijaintipaikan nimen Antinpuistikosta Summanpuistikoksi. Muistopatsastoimikunnan kokouspöytäkirjoja ei löytynyt sen paremmin Sarren arkistosta kuin Porin seurakuntien tai kaupunginarkistostakaan. Saadut tiedot perustuvat sanomalehtien artikkeleihin ja toimikunnan ja kaupunginhallituksen väliseen kirjeenvaihtoon.

Summan muistopatsaan saaminen Poriin oli Sarrelle tärkeä asia. Hän kunnioitti ja arvosti Summan miehiä ja monissa eri yhteyksissä, muun muassa eri tilaisuuksien juhlapuheissa, hän muisti kiittää rohkeita aseveljiään. *Summan ristit* -teos kertoo ”Porin Piruista” eli I/JR 8:n satakuntalaisista miehistä, heidän kokemuksistaan ja siitä, miten sota vaikutti yksittäisiin miehiin. Nämä ”Porin Pirut” tulivat Summan taisteluissa hyvin tutuiksi rykmentinlääkäri Sarénille. Patsaalla pidetään joka vuosi muistotilaisuus talvisodan päättymispäivänä 13. maaliskuuta. Soittokunta esittää musiikkia, puhe pidetään ja kukat lasketaan patsaan etuosaan. Vuosittain runsas joukko porilaisia on mukana tilaisuudessa. Mainittakoon, että vuonna 1965, kun oli kulunut 25 vuotta Summan taistelujen päättymisestä, Keski-Porin kirkossa oli koolla vielä yli 1600 taisteluihin osallistunutta⁶².

Tällöin Sarre lausui juhlan tervehdyspuheessa muun muassa seuraavaa:

*Aika rientää ja vuodet vierivät. Rivit harvenevat. Joukossamme näkyy jo paljon harmaatukkasia ja kaljupäisiä faareja. Ja monta hyvää aseveljeä joukossamme on siirtynyt sen rajan taakse, mistä ei ole palua, siitä kun 5 vuotta sitten viimeksi kokoontuimme. On kulunut 25 vuotta siitä, kun talvisota oli taisteltu ja välirauha saavutettu.*⁶³

Viime vuosina muistopatsaalla pidetyissä tilaisuuksissa ei ole enää ollut mukana yhtään Summan veteraania. Viimeinen porilainen veteraani Verner Kuusisto kuoli keväällä 2016 lähes satavuotiaana.

---

⁶² Satakunnan Reserviupseeripiirin lehti Karhu. Huhtikuu 1965.

⁶³ SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

Summan veteraani Verner Kuusisto Summan muistopatsaalla 15.3.2015. Kuva:Liisa Heino.

Varsin lyhytaikainen yhdistys, jonka Sarre perusti, oli *JR 8 Reserviupseerikerho*, joka perustettiin 1940. Siinä olivat mukana Summassa olleet jalkaväkirykmentti 8:n upseerit. Sarre oli puheenjohtajana 1940–1942. Kerho lakkautettiin vuonna 1944, mutta siihen kuuluneet upseerit kokoontuivat vielä 11. helmikuuta 1950 Poriin viettämään Summan taistelujen 10-vuotispäivää. Tervehdyssanat lausui silloinen lääk.ev.luutn. J. Sarén. Juhlapäivällinen oli varsin ”juomapainotteinen”:

*Ennen päivällistä: cocktail á la Luumäki
Alkupaloja: á la ”Hatjanlahden Kapina”
”Kilju”-naukku de Heponotkon puraisu
Parkantalon ”Saapas”-olutta
Shrapnellisoppa á la Summa
Rynnistysryppy á la Pappilanniemi
Summan rautainen annos ”Torsun” ja kranaatin kera
Punaviini á la ”Paita”*

Kannaksen hankea
Muskat de Wiburgensis á la Flora
Coffeinum á la Pyöreä Torní⁶⁴

4. Sarren yhdistystoimintaan jättämä kulttuuriperintö

4.1. Perinnön ilmenemismuodot

Aluksi on syytä selittää, mitä on kulttuuriperintö. Sanaa kulttuuriperintö käytetään muun muassa perinteen ja kulttuurin synonyyminä. Kulttuuriperintö -käsitteellä viitataan myös joukkoon menneisyydestä periytyneitä aineellisia ja aineettomia resursseja, jotka ihmiset tunnistavat jatkuvasti kehittyvien arvojensa, uskomustensa, tietojensa ja perinteidensä heijastumaksi ja ilmaisuksi niiden omistuksesta riippumatta.⁶⁵ Professori **Kari Immonen** kertoi luennollaan ”Historia kulttuuriperintönä”, että on syytä muistaa, että me itse merkitsemme ja määrittelemme oman kulttuuriperintömme., Kulttuuriperintö ei ole vain esineitä ja maisemia, vaan sitä, mitä itse haluamme muistaa. Idealisoitu maaseutu, joka nykypäivänä tuodaan uudelleen esiin mainoksissa, on tuotettua kulttuuriperintöä, ei omia valintojamme. Tuotetulla kulttuuriperinnöllä on tarkoituksellisia ja tiettyjä tavoitteita ja ne ovat valinnan tuloksia. Historiantutkimuksen kannalta ongelmallista on se, että historia on pysyvää ja säilyvää, kun taas kulttuuriperinnön pitää olla keskustelemaa ja muuttuvaa.”. Näin hän selvensi historian ja kulttuuriperinnön eroja.

Sarren jättämässä kulttuuriperinnössä on helposti todettavissa sekä aineellista että aineetonta kulttuuriperintöä. Aineetonta kulttuuriperintöä ovat ne teot, tavat ja sanonnat, joita haastateltavat kertoivat ja joista oli tietoja myös yhdistysten ja toimikuntien historiikeissa ja pöytäkirjoissa. Tärkeimpänä aineellisen kulttuuriperinnön jälkeen on Sarren jättämä suuri ja kattava arkisto. Lisäksi on mainittava ne Sarren lahjoittamat esineet, jotka ovat edelleen yhdistysten tiloissa.

Seuraavassa haastateltujen kertomaa: Ensin Antti Hakkiluoto:

Kysymys: Mikä olis semmone jälki, jonka Sarre olis jättäny ja mitä vois kutsua ihan kulttuuriperinnöks?

---

⁶⁴ SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

⁶⁵ Tuomi-Nikula-Haanpää-Kivilaakso 2013, 14.

Antti Hakkiluoto: Ensinnäki mää voisin sanoa, että, että hän oli monella tavalla esimerkilline mies ja varmasti osaltaan vaikuttanu mun uravalintaani lääkärinä. Se kunnioitus ja toisaalta se kaveruus, ko siel metsäs oltiin. Et siel ei ollu lääkäri eikä pikkupoika, siel oli metsästyskaveri ja toinen, mihin hän on varmasti vaikuttanu, niin minuun sytty sillo alle kymmenvuotiaana semmone ajokoirainnostus, et mää oon edelleen Satakunnan Ajokoirayhdistyksen varapuheenjohtaja [– – -] ja ammatinvalinnassani hän oli niin esimerkillinen, et, ei se nyt aino ollu mikä vaikutti siihen, mut et, mää lähdin opiskelemaan lääkäriks. ja tää harrastus, nimenomaan ajokoiraharrastukseen, ni se teki vaikutuksen ja se on jatkunu eliniän siitä asti. Toinen asia oli, hän oli esimerkillinen siinä, tota, herrasmiesmäisyydessään. En oo ketään semmost herrasmiestä tavannu ko Sarre. Hän oli myös metsästysasioissa herramies. Hänellä oli viimesen päälle tirolilaisasu, pukeutunut vihreeseen asuun, hänellä oli pieni silkinen punainen kaulahuivi kaulassaan ja, tuota, muun muassa metsässä kun mentiin, ni ei siellä otettu omia eväitä mistään pahkapussista – kaikki kunnioitus pahkakuppeihin – vaan sitten tehtiin metsään tai hangelle kattaus ja siihe pistettii kahvikupit, pienet snapsilasit ja kaks kertaa mä muistan, et siihe pantiin alle pellavaliina.

Kysymys: Oliko ne hänellä metsällä mukana?

Antti Hakkiluoto: Hänel oli valtava reppu. kattaus tehti ja sitä kunnioitettii, ja siitä jäi semmone kunnioitus, kuinka ihminen voi käyttäytyä ja pukeutua hienosti ja olla silti tavallinen kaveri. Ja tämmösel pikkupojal, ko mää tulin sinne.

Haastateltavat Erkki Ranne ja Pauli Slutbäck:

Kysymys: Miten kuvailisitte Sarren yhdistystoimintaa?

Erkki Ranne: Kyl mun nähdäkseni hän oli kaikkes mukana. ja oli siinäki mieles kaikkes mukana, et hän ei kaihtanu sitä työnteokoakaa tai sitä vastuupuolta, et.

Kysymys: Miten kuvailette muuten Sarren toimintaa? Oliko hän aktiivinen?

Pauli Slutbäck: Kyllä, oli aktiivine ja mielipitees sanova, mut sillo ko hän asiaas paneutu, ni mielipidet kunnioitettiin.

Erkki Ranne: Mun nähdäkseni hänen mielipidettään kyl kunnioitettiin. Ettei juurikaa kyseenalaistettu, mut ei ollut tarvettakaa. Mut ehkä tuo kokoonkutsuja on väärä sana, et hän oli ehkä se, joka käynnisti ne kokoonkutsut. Sen aiheen, mut hän yleensä delegoi sen jollekin, et joku sai tehdä, mut hän ideo. Ei ollu välttämättä se joka kirjoitti kirjeet. Hänen ideoistas tuli hyvin usein aiheet.

Kysymys: Mikä on teidän mielestänne ollut Sarren panos tässä yhdistystoiminnassa? Onko muuta suurta kuin se, että hän oli perustajana?

Erkki Ranne: Reposaaressen seuran, ni hän oli perustaja, mut kyllä hän sitte myöhemminki teki hirveesti töitä seuran eteen ja mää ainaki arvostaisin erittäin korkealle just tään. Ei kai se mahtanu olla häne ideointinsa, eiks tää et muflonit Säppiin ja kaikki tämmöne ni sanosi, et kyl Reposaaressen Metsästysseura, ni olis melko tavalla erilaine vai olisko ensinkään, jos Sarrea ei olis ollu.

Pauli Slutbäck: Juu, kyl hänen panoksensa on perustajana suuri ja sitte toiminnassa oleva mitä hän siinä oli mukana, ni se oli aika suuresta merkityksestä seuralle. Kyllä ihan loppuun asti. Ja sillenko hän oli tossa Satakunnan Ajokoiramiehissä, ni hän sitte tonne Ruotsiin Västernorrlandiin asti järjesti niitä ajokoiratoimintuita ja oli siinä kans yksi tekijä.

Erkki Ranne: Nii, eikä siin juur muita sit ollukkaa. Ja mun nähdäkseni tämä ajokoiramiesten kannalta on kyl erittäin suuri merkitys. Se perustu kokonaan tämä ajokoiramiehet Satakunnan metsämiehiin ja maakunnallisuuteen ja Sarre oli henkeen ja vereen sitä. Ja todennäköisesti, jossei sitä olis ollut, nii ei olis tätä ajokoiramiesten yhdistystäkään tullu. Mut se on nyt taas hänen muistonsa ja arvonsa tavallaan hiipunu, koska enää ei ole ollu näitä maakuntaotteluita johtuen siitä, että tuli nää rabiokset ja muut, ni on ollu käytännössä mahdotonta. Nyt on tossa vähän yritetty herättää henkiin, mutta ei ole ollu paljon kiinnostusta. Ajokoirayhdistys toimii ja sen jäsenmäärä on huomattavasti kasvanu, noin 500 jäsentä tällä hetkellä, koko Satakunnan alueella. Aiemmin sen toiminta oli hyvin Pori-painotteista.

Sarren jättämästä aineettomasta kulttuuriperinnöstä voi vielä kertoa muutamia tapoja, jotka ovat jääneet elämään edelleen. Porin Urheilukalastajat ry – Björneborgs Sportfiskare rf:n juhlissa syödään edelleen pappusoppaa, jossa on sipulia ja juodaan punssia päälle. Ja

tasavuosisyntymäpäivinä viedään sankarille lohi. Ja yksi erikoinen tapa on myös vielä mukana niin kalastusseuran kuin metsästysseurojenkin iltojen rattona. Se oli nakki-korttipeli, jota Sarre halusi pelata joka kerta, kun oltiin iltaisin koolla. Hän oli varmaan tutustunut peliin jo sota-aikana, koska nakki ja ramina ovat tuttuja mm. Erkki Tiesmaan sanoittamasta sota-ajan suosikkikappaleesta Eldankajärven jää:

Ramina on mousel-pelin suomalainen muunnos. Pelissä käytetään tavallista 52 kortin pakkaa. Jokaiselle jaetaan viisi korttia. Pakasta käännetään päällimmäinen kortti valtiksi. Jaon jälkeen on mahdollisuus joko tulla mukaan tai "huilata". Pelaaja, joka tulee mukaan, asettaa pelikassaan yhden panoksen. Pelaaja, joka tulee mukaan, saa ostaa enintään neljä uutta korttia panemalla pois ensin vastaavan määrän kortteja kädestään. Jos pelissä on mukana 8 pelaajaa, jaetaan vain neljä korttia kullekin. Pelissä kerätään tikkejä, joista jokaisesta saa yhden pisteen. Maata on tunnustettava, jos ei ole maata, lyödään valttia. Yhdessä jaossa voi saada enintään viisi tikkiä. Jos ei saa yhtään tikkiä, joutuu maksamaan pelikassaan panoksen ja menettää kaikki pisteensä. Ensimmäisenä 10 pistettä saanut voittaa itselleen pelikassan. Nakki on samantapainen kuin ramina, mutta siinä jaetaan vain kolme korttia.⁶⁶ Tätä peliä pelataan edelleen siksi ”kun Sarrekin aina pelasi”. ”. On vielä yksi metsästysretkiin liittyvä perinne, jota ei tosin enää ole noudatettu, mutta se kyllä muistetaan. Kun metsästys alkoi, niin miehet ja koirat kokoontuivat ryhmään metsän reunaan ja odottivat torvensoittajan fanfaaria. Sitten päästettiin koirat irti ja lähdettiin metsälle. Sarren tarkoista tavoista muistettiin myös hänen tupakointijärjestyksensä. Ensin hän sytytti Klubi-tupakan, sitten pikkusikarin, sitten ison sikarin ja lopuksi piipun. Aina samassa järjestyksessä.

Sarre halusi yhdistyksiin myös naisjäseniä muutenkin kuin vain seuralaisiksi illanviettoihin. Tämä ajatus ei oikein saanut kannatusta, vaikka esimerkiksi urheilukalastajien pöytäkirjoissa Sarren esityksistä oli mainintoja. Säännöt eivät kieltäneet naisten jäseninä olemista, mutta silloin ajatus ei saanut kannatusta. Ainoa Sarren perustama yhdistys, jolla oli naisjäsen jo vuonna 1936, oli Reposaaaren Metsästysseura. Frances Carpelan liittyi silloin jäseneksi. Hän sai vuonna 1937 myös ajokokeiden tuomaripätevyyden. Nykyisinkin heillä on naisjäsen, nimittäin Sarren tytär Maj-Britt Penttilä⁶⁷.

Erillinen naisyhdistys, jossa oli alullepanijana Sarre, oli Porin Reserviupseerikerhon Naisjaosto. Se perustettiin 28.5.1952 eli samana vuonna, kun Sarre oli viimeistä vuotta Porin Reserviupseerikerho ry:n puheenjohtajana. Naisjaoston toimintaperiaatteeksi otettiin vapaaehtoisen maanpuolustustyön

---

⁶⁶ Helsingin kaupunginkirjasto. Kysy.fi.

⁶⁷ Reposaaaren metsästysseuran 60-vuotishistoriikki vuonna 1990.

taloudellinen tukeminen ja isänmaallisen hengen ja mielen vaaliminen ja syventäminen. Perustavassa kokouksessa oli mukana 21 henkilöä ja ensimmäisenä puheenjohtajana toimi Sarren vaimo Maija Sarén. Ensimmäisen vuosikymmenen aikana naisjaosto oli jakanut avustuksia lähes 700 000 markkaa. Avustuksista olivat päässeet osallisiksi paitsi reserviupseerit, niin myös partiojärjestöt, sotainvalidit, Turun Radium-koti, Unkarin hyväksi tapahtunut keräys, suuriperheiset, vapaussodan invalidit.⁶⁸ Naisjaosto toimi ainakin vielä 1977, kun se täytti 25 vuotta⁶⁹. Nykyisin sillä ei ole enää toimintaa.

Tärkeimpänä aineellisen kulttuuriperinnön jälkeen on Sarren jättämä suuri ja kattava arkisto. Lisäksi on mainittava esineistö, jonka Sarre on lahjoittanut ja joka on edelleen yhdistysten tiloissa. Sarre lahjoitti asekoelma Reposaaressa Metsästysseuralle. Se on edelleen lasivetriinissä seuran toimitiloissa. Metsästysseuroilla oli aikanaan erilaisia Sarren lahjoittamia palkintopokaaleja, joita annettiin kilpailuissa ja ajokoirakokeissa. Yhdessä kilpailussa saattoi olla 15 kiertopalkintoa eri osioista: parhaasta haukusta, parhaasta ajosta, tottelevaisuudesta ym. Nykyisin näitä pokaaleja ei enää jaeta. Ainoa pokaali, joka vielä kiertää, on nimeltään Sarren Malja. Se on Satakunnan Ajokoiramiehillä ja se on kiertänyt yli 30 vuotta ja kiertää siis edelleen ampumakilpailujen palkintona.⁷⁰ Reposaaressa Metsästysseuralle on Sarren Muistomalja, jonka seura on hankkinut Sarren muistoa kunnioittaen. Se ei ole siis Sarren lahjoittama. Tämä kiertopalkinto kiertää myös edelleen, muut palkinnot on lopetettu. Sarren ideana oli aikanaan, että Reposaaressa Metsästysseurassa annettiin johtokunnan jäsenelle 50-vuotislahjaksi torvi. Näitä annetaan edelleen, vaikka muistelijoiden harmiksi näitä ei enää käytetä eikä fanfaareja kuulla metsästyksen alkaessa. Jahtipäällikkö aloitti fanfaarilla kunkin metsästyksen.⁷¹ Syyksi ilmoitettiin, että kukaan ei enää osaa soittaa näitä fanfaareja, vaikka nuotteja on seuralla saatavissa.

Sarren idea on ollut aikanaan myös se, että Porin Metsästysseuran jäseniä muistetaan 50-vuotispäivänä ja seuraavina tasavuosina. Onnitteluksi lähetetään kukkia tai adressi, ja jos kutsutaan, niin lähetystö menee kunniakäynnille. Tämä perinne on edelleen voimassa.⁷²

Vuonna 1960, kun Porin Metsästysseura vietti 60-vuotisjuhliiaan, Sarre yllätti kokouksen osanottajat ojentaessaan seuralle tervehdyksensä mukana Muistojen Maljan. Tämä pokaali oli ollut

---

⁶⁸ Porin Reserviupseerikerho ry:n lehti Karhu, 6/1962.

⁶⁹ Porin Reserviupseerikerho ry:n lehti Karhu, huhtikuu 1977.

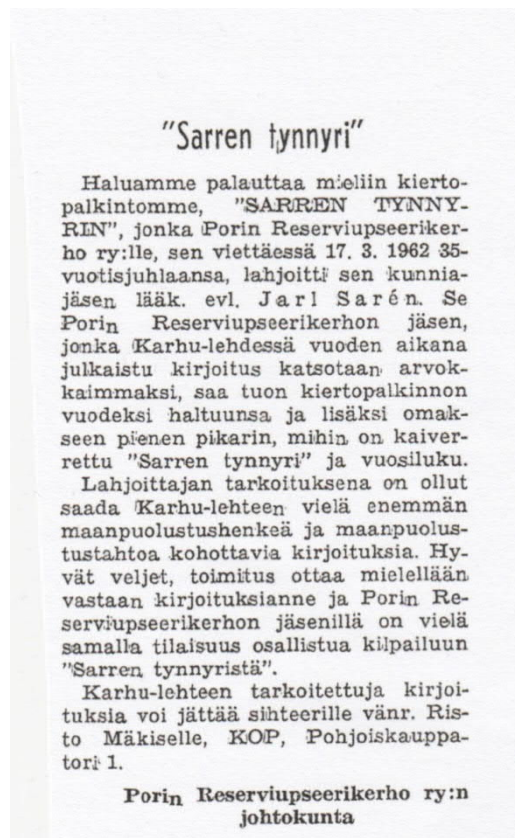
⁷⁰ Antti Hakkiluoto. Haastattelu 13.6.2014.

⁷¹ Erkki Ranne. Haastattelu 13.6.2014.

⁷² Antti Hakkiluoto. Haastattelu 13.6.2014.

aikaisemmin pitkään seuran hallussa, mutta oli kadonnut vuonna 1909 salaperäisellä tavalla. Sarre oli nyt löytänyt sen helsinkiläisestä antikvariaatista 1950-luvun lopulla ja ostanut sen. Sarre oli myös kunnostanut maljan ja antoi sen nyt juhlassa uutta kiertokulkua varten.⁷³

Sarren tynnöri-niminen kiertopalkinto on edelleen Porin reserviupseerikerho ry:n toimitiloissa. Sarre lahjoitti sen kerhon 35-vuotisjuhlassa vuonna 1962. Monet nykyiset jäsenet muistivat, että tynnöri olisi täytetty konjakilla, kun se annettiin voittajalle. Näin ei kuitenkaan ollut, sillä historiikin mukaan se annettiin vuosittain kerhon Karhu-lehden parhaalle kirjoittajalle. Voittajien nimet on kaiverrettu tynnörin kylkeen. Tynnöri on noin 20 cm:n pituinen ja sen mukana on pienet pikarit, joista annettiin konjakkia.⁷⁴ Pikari annettiin voittajalle omaksi vuosittain. Palkinto ei ole enää kiertämässä. Karhu-lehti ilmestyy edelleen, nykyisin sähköisessä muodossa.

Ilmoitus Karhu-lehdessä n:o 8, lokakuu 1964.

⁷³ Porin Metsästysseura ry:n historiikki 1890–1990.

⁷⁴ Porin Reserviupseerikerho ry:n Karhu-lehti n:o 8, lokakuu 1964.

Sarren tynnöri ja pikarit Porin Reserviupseerikerho ry:n tiloissa. Kuva:Liisa Heino.

Sekä aineettomaksi että aineelliseksi kulttuuriperinnöksi voi mielestäni laskea ne lukuisat puheet ja esitelmät, joita Sarre vuosien varrella piti. Hän oli varsin suosittu puhuja niin vuosijuhlissa kuin pienemmissäkin tilaisuuksissa. Puheista ja esitelmistä oli arkistossa paperilla vain murto-osa, mutta yhdistysten historiikeista ja kokousten pöytäkirjoista kävi ilmi, että Sarre oli pitänyt lukuisia puheita ja esitelmiä. Arkistossa on säilynyt mm. juhlapuhe Porin Metsästysseuran 60-vuotisjuhlassa Ruotsalaisella Klubilla 9.4.1950. Se oli koneella kirjoitettu yhdeksänsivuinen puhe, jossa Sarre ensin kertoi Laatokan rannoista vuonna 1940, näkemästään jäniksestä ja Konevitsan kirkon tornien loisteesta auringon paisteessa. Sitten hän siirtyi kertomaan millainen ihminen on 60 -vuotiaana. Lääkärin tuntemuksella hän kertoi sairauksista, joita tässä iässä voi olla: verisuonten kalkkeutumista, väsymyksen tunnetta, ehkä liikalihavuuttakin. Tästä hän pääsi mukavasti kertomaan 60-vuotiaasta seurasta. Kuinka se on parhaassa vireessään ja vankalla pohjalla. Talouteen liittyvistä asioista hän siirtyi taitavasti kertomaan metsästystovereiden, luonnon ja riistan kunnioittamiseen. Puheen hän päätti sanoihin:

Vallitkoon edelleen tuo yhteenrakentava ja hyvä Metsolan henki tämän seuran jäsenten kesken ja jos niin on, voimme rauhassa kokoontua seuramme 70-vuotisjuhlaan. Ehdotan 60-vuotiaalle seuralle ja sen tulevaisuudelle 6 kertainen (ei 60 kertainen) metsämiehen hurraahuuto.

Kerho Vanhat Porilaiset jäsenenä eli kerhoveljenä Sarre oli vuodesta 1954 ja kunniaporvarinarvon hän sai vuonna 1972. Tässä porilaisessa herraseurassa Sarre piti lukuisia esitelmiä, joista muutama löytyi hänen arkistostaan. Sarren esitelmät kerhossa olivat historiikin mukaan olleet seuraavat:

3.5.1955 Koulupoikamuistoja Porista
24.10.1956 Porin rannikkoliikenne
31.1.1958 Amiraali von Schantz
9.4.1959 Selonteko tri L. Kaukamaan tutkielmasta Porin kaupungin
esikaupunkioloista 1660-luvulla
10.7.1961 John Hall, ruotsalainen, joka ylellisen elämän johdosta menetti kaiken
omaisuutensa
25.10.1965 Björneborg/Lill-Raumo Surbrunn (Vähärauman terveyslähde)
20.3.1969 F.F. Wallenstråle⁷⁵

Kerho Vanhat Porilaiset on ollut harmissaan, että yhdestäkään esitelmästä ei ole jäänyt heille kopiota. Siten voi vain arvailla, minkälaisia olivat olleet esimerkiksi Sarren koulupoikamuistot. Satakunnan Lääkäriyhdistyksen kokouksissa Sarre on pitänyt ainakin seuraavat esitelmät:

v. 1935 Carcinoma pulmonum. Pleuritis mediastinalis. Tapausselostuksia
19.10.1940 Sotilaslääkärin kokemuksia Kannakselta
30.10.1943 Lex Veneris

Näistäkään esitelmistä Sarren arkistossa ei ollut materiaalia, ainoastaan kyseisen yhdistyksen historiikissa oli maininnat.

4.2. Kulttuuriperinnön näkyvät ja näkymättömät jäljet

Kulttuuriperintö on prosessi, jonka tuloksena joku esine tai asia menneisyydestä säilyy ja joku toinen unohdetaan. Tehdään valintoja, joiden kautta joku menneisyyden jälki nostetaan ja sen arvo tiedostetaan. On olennaista, kuka tämän valinnan tekee ja mistä syystä. Monet kohteet käyvät läpi pitkän ja monivaiheisen prosessin arjen perinteestä kulttuuriperinnöksi, jota seurataan kirjallisten dokumenttien avulla sekä ihmisten asioille antaman merkityksen kautta. Se, miksi joku rakennus, tapa tai tarina säilyy tuleville polville ja joku toinen häviää ja unohdetaan, on pohtimisen arvoinen asia.

---

⁷⁵ Kerho Vanhat Porilaiset 60-vuotishistoriikki. 2007.

Tutustuttuani Sarren arkistoaineistoon ja haastateltavien kertomuksiin useiden vuosien aikana, olen tutkijana tehnyt valinnan siitä, mitä esittelen tässä tutkimuksessa. Paljon tärkeää on jäänyt varmasti käsittelemättä, mutta mielestäni tärkeimmät piirteet ovat tulleet esille. Vaikka aikalaiset ovat sanoneet, että Sarressa oli kaksi eri ihmistä ja kaikki mahdolliset siltä väliltä, uskon saaneeni tässä tutkimuksessa ainakin nämä kaksi ”ihmistä” esiin. Hänen arkistonsa esitteli minulle tyylikkään., boheemin, ”rekvisiittakeppiä” heiluttelevan herrasmiehen, joka ei luokitellut kanssaihmissiään kielen, aseman tai varallisuuden perusteella. Kirjeenvaihto oli kohteliasta, oli vastaanottaja sitten professori tai lassilalainen maanviljelijä. Sarren puheissa oli aina herkkyyttä ja huumoria, ei koskaan liikaa kumpaakaan.⁷⁶ Saatoin nähdä myös saapashousuisen metsämiehen piippu suussa taivaltavan metsäpolkua suomenajokoiransa kanssa. Saalis ei ollut aina päällimmäisenä mielessä, vaan rauhoittuminen arjen kiireiden jälkeen.

Haastateltavat ottivat Sarresta esiin monta esimerkkiä, jotka ovat jääneet elämään. Esimerkiksi se, miten kunnioittavasti Sarre käyttäytyi sekä muita metsämihiä että heidän koiriaan kohtaan. Kun erikseen kysyin, olivatko kaikki mukana olleet aina samaa mieltä Sarren ehdotuksista, sain vastaukseksi ”kyllä”. Hänen ehdotuksensa olivat tarkkoja ja kaikki huomioon ottavia, joten ei niihin yleensä tullut soraääniä. Joskus joku saattoi olla eri mieltä, mutta kun Sarre pyysi parempaa ehdotusta, niin ei niitä ollut. Sarre muistetaan edelleen ahkeruudesta, täsmällisyydestä ja monista varojen keräyskampanjoista yhdistysten ja toimikuntien hyväksi. Hän noudatti tarkoin sääntöjä ja vaati muita myös noudattamaan. Haastatteluissa kävi ilmi, että Sarre saattoi olla tarvittaessa kiivas ja kiroilla reippaasti, eikä silloin ollut ”häävi” olla. Hänen kiivautensa ilmeni ainakin silloin, jos metsästysmatkalla joku kohteli koiraansa huonosti tai oli tolkuttomassa humalassa. Sarre ei itsekään ”sylkenyt lasiin”, mutta humalassa hän ei ollut koskaan.

Sarren omat koirat olivat erinomaisia, ainakin hänen omasta mielestään. Hän ei koskaan myöntänyt sitä, että hänen koiransa eivät joka retkellä olisi olleet hyvässä vedossa. Kerran sattui niin, että Sarrella oli kaksi koira ajokokeessa, mutta kumpikaan ei ajanut lainkaan. Hän keksi hyvän syyn tälle saamattomuudelle: Kiinassa oli tehty atomikokeita edellisellä viikolla ja siitä johtuva saaste oli sekoittanut hänen koiriensa kuonot. Tälle jutulle haastateltavat nauroivat makeasti.

Sarre oli hyvä puhuja, mutta osasi myös kuunnella. Varsinkin lääkärinammatissa hän kuunteli tarkkaan, mitä potilaalla on asiaa. Sen jälkeen tehtiin tutkimus ja annettiin reseptit. Kiirettä ei ollut, vaikka potilaita olisi ollut jonoksi asti odotushuoneessa. Hän oli myös hyvä kirjoittaja. Monet

---

⁷⁶ SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma. Kts. myös Haanpää-Tuomi-Nikula 2013, 55–56.

puheet ja yhdistysten kokousten pöytäkirjat ja historiikit todistivat sen, miten hyvin hän osasi kertoa asioita. Usein hän puheissaan ja historiikeissa kehuu jäsenistöä ja heidän aikaansaannoksiaan. Mutta kyllä hän myös antoi moitteita, jos niihin oli syytä. Esimerkiksi vähäinen osallistuminen yhdistyksen tilaisuuksiin, talkoisiin ym., sai häneltä isälliset nuhteet.

Sarre keräsi myös runsaasti varoja yhdistyksille. Ajokoirayhdistyksen perustavassa kokouksessa hän ehdotti alkupääoman keräämistä ja saikin aikaan sievoisen summan, 8 550 silloista markkaa (1962). Reposaaressa Metsästysseura ry perusti vuonna 1943 rahaston, jonka tarkoituksena oli kerätä varoja metsästysmajaa varten. Kaikki liikenevät varat siirrettiin sinne ja lisäksi saatiin lahjoituksia. Näin hanke saatiin toteutettua. Porin Urheilukalastajat ry hankki myös kalamajan rakentamiseen tarvittavat varat vuonna 1947 saatuaan ”huomattavat lahjoitukset”. Lahjoittajien mukana oli Sarren lisäksi muitakin kerhon jäseniä, mutta myös porilaisia teollisuuslaitoksia⁷⁷. Satakunnan Krematorioyhdistys ry:ssä Sarre teki kovan työn hankkiessaan varoja tiedotus- ja valistustyöhön. Hän lähetti uupumatta pyyntöjä Porin kaupunginhallitukselle, että tämä olisi myöntänyt yhdistykselle avustusta kansansivistysmäärärahasta. Vuosina 1961 ja 1962 kaupunginhallitus ei myöntänyt, mutta vuonna 1963 se myönsi 400 markan avustuksen kansansivistystyötä varten. Jäsenmaksun ja tämän avustuksen turvin voitiin jatkaa valistustoimintaa.⁷⁸

Nämä kaikki Sarren tavat ja teot ovat jääneet muistoihin mukana olleille metsästys- ja kalastuskavereille, krematorioyhdistyksen jäsenille, toimikuntien jäsenille ja lääkärin vastaanotolla käyneille potilaille. Haastateltavana olleet ottivat pahoitellen esiin sen, että uusi sukupolvi ei enää tunnista Sarrea ja hänen tekojaan muusta kuin vanhemman ikäpolven jutuista, palkintokaappien sisällöstä ja joistain valokuvista metsästysmajojen seinällä. Vanhat arkistot tai historiikit eivät uutta sukupolvea kovin enää kiinnosta. Haastateltavat totesivat syyn olevan siinä, että elämme ihan eri maailmassa kuin silloin 1950- ja 1960-luvuilla. Esimerkiksi suomenajokoira, joka rotuna oli Sarrelle tärkeä, on katoava kansanperinne. Nykyisin asutaan kaupungissa kerrostaloissa, joten ajokoiran pitäminen on osoittautunut hankalaksi. **Suomenajokoira** on suomalainen koirarotu, jota käytetään pääasiassa jäniksen ja ketun metsästykseseen. Maaseudulla yleinen suomenajokoira on ollut yksi Suomen yleisimmistä koiraroduista, mutta väen muuttaessa taajamiin ja metsästysmahdollisuuksien kavetessa sen kanta on laskusuunnassa. Vuonna 2020 se oli Suomen seitsemänneksi suosituin rotu. Nykyään niitä on enää vähän yli 140 000.⁷⁹ Haastatteluissa todettiin

---

⁷⁷ Porin Urheilukalastajat ry, vuosikertomus v. 1947.

⁷⁸ Satakunnan Krematorioyhdistyksen toimintakertomukset 1961–1963.

⁷⁹ <https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenajokoira>.

myös, että aikanaan sodan käyneillä miehillä oli helpotus mennä kolmenkin päivän metsästysretkille juttelemaan kavereiden kanssa. Nykyään tällaisia pitkiä metsästysretkiä ei enää tehdä eikä läheskään kaikilla metsästäjillä ole enää suomenajokoiraa.

5. Johtopäätökset

Kun aloitin tutkimukset Sarren arkistossa vuosia sitten, en voinut tietää kuinka paljon materiaalia arkistossa olisi ja kuinka paljon tietoa eri vuosikymmeniltä sinne olisi arkistoitu. Tiesin kyllä, että jotain suuriarvoista voisi löytyä, koska yliopiston Porin ruotsinkieliset -kurssin kirjaprojektin ohjausryhmän jäsenillä, Monica Molander, Erik Wallin ja Björn-Olaf Malmström, jotka olivat olleet Sarren ystäviä, oli vahva käsitys tämän tutkimuksen tarpeellisuudesta. He innostivat minua kahdenkeskisillä keskusteluilla ja toivottivat onnea tutkimukseen. Minulle selvisi jo tässä vaiheessa, että tutkimus olisi tarpeellinen ja kiinnostava muillekin kuin Sarren perheelle ja Porin ruotsinkieliselle väestölle.

Kuten tutkimuksestani ilmenee, niin vaikka Sarre oli ruotsinkielisestä perheestä ja siten myös sukulaiset ja lapsuuden ystävät olivat ruotsinkielisiä, hän perusti pääasiassa suomenkielisiä yhdistyksiä. Kokonaan ruotsinkielinen oli ainoastaan partioyhdistys, jonka hän perusti 14-vuotiaana. Porin Urheilukalastajat ry – Björneborgs Sportfiskare rf oli kaksikielinen. Muut yhdistykset olivat suomenkielisiä, vaikka osa niiden jäsenistä oli ruotsinkielisiä. Syyksi olen todennut, että koska Sarre oli mieleltään erittäin suomenmielinen ja isänmaallinen, hän seurasi aikaansa suomen kielen saadessa sijaa Porissa ja kaikkialla yhteiskunnassa. Hän kuului kyllä elämänsä loppuun asti moniin ruotsinkielisiin yhdistyksiin, sellaisiin kuin Svenska Akademiska Afton, Åbo Nations Vänner, Svenska Klubben i Björneborg ja Syraks Orden. Myös sellainen seura kuin förening **O.A.H.** (Ordo Aboenseum Honesterum), joka on Åbo Akademin seniorikerho, oli Sarrelle tärkeä. Tämä kerho kokoontui Helsingissä ja kokoukset olivat aina ”illallis- ja frakkijuhlia” kunniamerkkeineen⁸⁰.

---

⁸⁰ SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

Föreningen O.A.H. Svenska Klubben i Helsingfors 1957. Sarre keskellä edessä. Kuva:SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma.

Kun Sarren syntymästä oli kulunut 100 vuotta maaliskuussa 1996, kokoontuivat hänen perheenjäsenensä ja suuri joukko ystäviä muistelemaan häntä. Miestä, joka aina ja kaikissa tilanteissa pystyi antamaan läheisilleen sisäistä valovoimaansa. Vieläkin ihmiset hänestä puhuessaan tuntevat lämpimän henkäyksen.⁸¹ Satakunnan Kansan toimitus oli silloin edelleen kiinnostunut sikaria tupruttelevasta lääkäriherrasmiehestä. Ja kun vuonna 2013 olin kirjoittanut Sarresta artikkelin Ruotsinkielisten kulttuuriperintöä–kirjaan ja tehnyt Rosenlew-museoon ”Sarren kirjahyllyn”, halusi Satakunnan Kansan toimittaja Helena Laine tehdä lehteen artikkelin Sarresta. Hän tuli valokuvaaja Kari Mankosen kanssa Sarren huvilalle Porin Karhuluotoon, jossa olivat mukana myös Sarren tytär Maj-Britt Penttilä sekä kaksi Reposaaaren Metsästysseuran jäsentä, Erkki Ranne ja Pauli Slutbäck. Lehdessä ollut artikkeli oli kaksisivuinen. Tämän artikkelin jälkeen sain suuren määrän sähköpostia ja puheluita, jotka kaikki jollain tavoin liittyivät Sarreen ja kertojien kokemuksiin. Kiinnostus yllätti minut täydellisesti, sillä Sarren poismenosta oli jo vuosikymmeniä.

---

⁸¹ Satakunnan Kansa. Toimittaja Marjatta Ojanen, 25.2.1996.

Liisa Heino, Pauli Slutbäck, Erkki Ranne ja Maj-Britt Penttilä. Taustalla Sarren huvila ”villa Björnbo” Porin Karhuluodossa. Kuva: Kari Mankonen. Satakunnan Kansa, 2013.

Huomasin myös Porilaine-sanomalehdessä 8.12.2016 artikkelin, jossa siteerattiin Me Naiset-lehdessä 1973 ollutta juttukokonaisuutta Porin kannalta merkityksellisistä henkilöistä. Otsikko oli ”1970-luvun Pori oli pukumiesten kaupunki – ainakin naistenlehdissä”. Tässä artikkelissa Sarre oli mukana ja hänet nimettiin monen porilaisen perhelääkäriksi, aktiiviseksi yhdistystoiminnassa ja taiteen keräämisessä. Sikarin savu työhuoneessa mainittiin myös. Sarre kuului lehden mukaan ryhmään ”Piiri pieni pyörii Porissa”.⁸² Satakunnan Kansa on siis kirjoittanut useasti Sarresta merkittävänä porilaisena.

Sain Kankaanpään Museosta toukokuussa 2014 viestin, jossa lähetettiin kuva museosta löytyneestä Jarl Sarénia esittävästä kipsiveistoksesta halkaisijaltaan noin 40 cm. Veistoksessa lukee 15. Div. lääkäri Jarl Sarén. Se oli jäänyt heille Suomen Tykistömuseon ajoilta, joka lopetettiin Kankaanpäässä vuonna 1995. Museo yhdistettiin Pioneer- ja Viestimuseoon, joka avattiin 1. tammikuuta 2013 nimellä Museo Militaria. Museo on Hämeenlinnassa⁸³.

⁸² Satakunnan Kansan Porilaine-lehti 8.1.2016.

⁸³ https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_Tykist%C3%B6museum.

Sarrea esittävä kipsiveistos Kankaanpään Museossa. Kuva: Kankaanpään Museo 2014.

Olen saanut tässä tutkimuksessa esiin vain pienen osan Sarren arkiston aarteista. Toivonkin, että nyt kun arkisto on nyt dokumentoitavana SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma – nimiseksi aarteeksi, niin moni tutkija löytäisi sieltä aineistoa omiin tutkimuksiinsa. Arkistot ja kokoelmat jäävät helposti unohduksiin, ellei niitä oteta esiin uudelleen ja uudelleen. Esimerkiksi Satakunnan Lääkäriyhdistys ry:n, Porin Reserviupseerikerho ry:n ja veteraaniyhdistysten arkistoissa on paljon tietoa Sarren toiminnoista hänen oman arkistonsa lisäksi. SKiB Arkiv -kokoelman järjestäjä filosofian maisteri Tarja Laine tekee suuriarvoista työtä dokumentoidessaan monta kymmentä mapillista erilaista materiaalia.

Toivon myös, että yhdistykset kertoisivat enemmän historiikeista ja muista julkaisuistaan nykyiselle jäsenkunnalleen. Havaitsin, että monessa yhdistyksessä ei tiedetty mitään yhdistyksen historiasta eikä edesmenneistä jäsenistä tai heidän aikaansaannoksistaan. On tärkeää tietää menneisyydestä ainakin jotain, sillä menneisyys elää mukanamme jatkuvasti tahdoimme sitä tai emme. Annamme sille tulkintoja, suodatamme jotain pois ja järjestämme palaset uudelleen. Tietäessään menneisyydestään voi nykypolvi vuorostaan lisätä omat kokemuksensa ja suodattaa tästä kokonaisuudesta pois sen minkä haluaa, mitä ei koe tärkeäksi. Tämä olisi hyvin tärkeää.

Tämän aineistomassan samoin kuin haastattelujen, monien sähköpostien ja puheluiden pohjalta olen tehnyt tämän biografisen tutkimuskuvan henkilöstä nimeltä lääkäri Jarl Hermansson Sarén. On sanottu, että Sarren nimi oli pehmeä, vaikka siinä oli kaksi ärrää. Kun olen kuunnellut aikaistaen käyttävän tätä nimeä, voin suurelta osin yhtyä tähän toteamukseen. a

Lähdeluettelo

Tutkimusaineisto

SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma

Porin Urheilukalastajat ry –Björneborgs Sportfiskare rf. Arkisto ja historiikit

Reposaaren Metsästysseura ry. 60-vuotishistoriikki vuonna 1990

Satakunnan krematorioyhdistys ry. Arkisto ja C-kasetti (radiohaastattelu vuodelta 1988)

Haastattelut:

22.10.2013. Haastateltavat Erkki Ranne ja Pauli Slutbäck

1.11.2013. Haastateltava Seppo Ahonen

11.3.2014. Haastateltava Tapio Halin (vain keskustelu, ei nauhalla)

27.5.2014. Haastateltava Antti Hakkiluoto

13.6.2014. Haastateltavat Antti Hakkiluoto, Kalle Hakkiluoto, Kalle Kyhä ja Erkki Ranne

16.3.2015 ja 30.3.2015. Haastateltava Verner Kuusisto

Kaikki haastateltavat antoivat luvan käyttää nimeään tutkimuksessa. Nauhahaastattelut ja litteroinnit ovat tutkijan hallussa.

Tutkimuskirjallisuus

Aukia, Markku – Virtanen, Timo J.: *Porilaisten kaupunki. Asumista ja tapakulttuuria noin 1880–1980*. Satakunnan Museon julkaisuja 9-1993.

Ennekari, Risto: *150 vuotta myötätuulessa* Segelföreningen i Björneborg BSF rf. (toim). Kehitys Oy, Pori, 2006.

Eskola, Katarina, Peltonen, Eeva (toim.): *Aina uusi MUISTO. Kirjoituksia menneen elämisestä meissä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimusyksikkö, 1997.

Fingerroos, Outi, Haanpää, Riina, Heimo, Anne ja Peltonen, Ulla-Maija (toim.): *Muistitietotutkimus. Metodologia kysymyksiä*. Helsinki, SKS, 2006.

Forsius, Arno: *Kunnanlääkärinä Kiikassa 1954–1957*.

<http://www.saunalahti.fi/arnoldus/kiikka.html>. [luettu 18.4.2021].

Haanpää, Riina–Tuomi-Nikula, Outi, *Ruotsinkielisten kulttuuriperintöä*. Turun yliopisto. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisu 41, Pori 2013.

Korkiakangas, Pirjo: *Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1996.

Latvala, Pauliina, 2005, Ajankohtaista: *Menneisyyden tulkinta suvun muistitiedon näkökulmasta*. <https://journal.fi/elore/article/view/78524/39423>. [luettu 8.4.2021.]

Mikkeli, B.: *Satakunnan Lääkäriyhdistyksen historiikki 1920–1960*. Pori, 1959.

Nordström, Reija: *Partiotoiminta Porissa 1922–1965*. Pro gradu-tutkielma, Helsingin yliopisto, 1981.

Salmi-Niklander, Kirsti (2008): *Mikrohistoria – yksilö haastaa vallanpitäjät*.

<https://www.kasvhistseura.fi/julkaisut/kasvatuksen-historian-ensyklopedia/tekstej%C3%A4-alan-tutkimusmetodologiasta-ja-menetelmist%C3%A4/6>. [luettu 14.4.2021].

Svenskbygden no 2, toukokuu 1996. Svenska folkskolans vänner. Björn-Olaf Malmströmin artikkeli.

Tervämäki, Kirsi: *Porin poliisilaitos 100 vuotta: 1900–2000*. Porin kihlakunnan poliisilaitos, 2000.

Tolin, Veikko: *80 vuotta partiointia 1907–1987*. Partiokirja Oy, Jyväskylä, 1987.

Satakunnan Kansa. Artikkelit 22.1.1978.

Satakunnan Kansa. Artikkelit 3.11.1950.

Helsingin kaupunginkirjasto: <http://www.kysy.fi/kysymys/millaisia-peleja-ovat-nakki-ja-ramina>. [luettu 6.4.2021].

<https://www.sotamuistomerkit.fi/Sotamuistomerkit?mid=94>. [Luettu 18.4.2021].

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenajokoira>. [luettu 6.4.2021].

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_Tykist%C3%B6museo. [luettu 18.4.2021].

Satakunnan Kansan valokuvaajalta Kari Mankoselta saatu lupa käyttää hänen ottamaansa valokuvaa.

Sarren muu yhdistystoiminta

Jarl Hermansson Sarénista eli Sarresta kertovassa tutkimuksessani olen lähemmin tarkasteltu vain niitä yhdistyksiä, järjestöjä ja toimikuntia, jotka hän on perustanut. Sarren arkistoimista jäsenkorteista ja jäsenmaksujen tilillepanokorteista voi todeta, että hän oli vuosikymmenten aikana kuulunut moniin sellaisiinkin yhdistyksiin ja järjestöihin, joista ei löydy nykypäivän tietoa. Vuoden 1977 lääkimatrikelissa on luetteloitu tärkeimmät jäsenyydet, mutta arkistosta löytyi vielä paljon lisää. Seuraavassa on luettelo tutkimuksessa mainitsemattomista yhdistyksistä ja järjestöistä. Nimen perään on merkitty tietoa yhdistyksestä, jos sellaista on ollut saatavissa. Samoin olen merkinnyt Sarren puheenjohtajuudet, varapuheenjohtajuudet sekä sihteerinä ja taloudenhoitajana olot.

Lääkäri- ja terveydenhuoltoyhdistyksiä ja -yhteisöjä

- Satakunnan Lääkäriyhdistys ry (perustettu 1920, jäseneksi 1930, sihteeri-rahastonhoitaja 1944-1947, sihteeri 1948. Yhdistys toimii edelleen)
- Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund (perustettu 1910, toimii edelleen)
- Finska Läkaresällskapet (perustettu 1835, toimii edelleen)
- Terveydenhuoltolääkärit - Hälsovårdsläkare r.y. (perustettu 1955, toimii edelleen)
- Suomen Kunnanlääkäriyhdistys – Finlands Kommunalläkarförening
- Satakunnan Kunnanlääkäriyhdistys (Sarre jäsenenä ainakin 1953—1955)
- Finlands Sanitetsofficersförbund r.f. - Suomen Lääkintäupseeriliitto ry (perustettu 1921, toimii edelleen)
- Nordisk Militärläkarförening
- Nordisk Militärmediciniskförening
- Porin Diakonissalaitoksen säätiön johtokunnan, sittemmin hallintoneuvoston jäsen 1954—1974 (Sarre jäi tällöin pois ikänsä perusteella)
- Porin Diakonialaitoksen säätiön vanhainkoti Honkalan johtokunnan puheenjohtaja 1965—1974

Metsästys-, kalastus- ja purjehdusseuroja

- Segelföreningen i Björneborg BSF r.f. (perustettu 1856, toimii edelleen. Varakommodori 1943–1954)
- Merikarhut Suomen Matkapurjehtijain yhdistys ry (perustettu 1933, oli myös Rauman Merikarhujen jäsen, perust. 1959. Kummankaan toiminnasta tällä nimellä ei ole tietoa)

- Satakunnan Metsästysseura ry (ei toimintaa enää tällä nimellä)
- Porin Metsästysseura r.y. (Perustettu 1891, toimii edelleen. Jäsenenä 1932–10.1.1978, kunniajäsen 1946, varapuheenjohtaja 1936–1937 ja 1939–1945)
- Kullaan Riistanhoitoyhdistys
- Kullaan Metsästysseura r.y. (perustettu 1961, toimii edelleen, jäsenenä 1961—1971)
- Pomarkun Metsästysseura r.y. (perustettu 1930, toimii edelleen)
- Ulvilan Metsästysseura r.y. (ei toimintaa tällä nimellä, jäsenenä ainakin 1950—1954)
- Säskylän Erämiehet r.y. (perustettu 1937, toimii edelleen)
- Upseerien Metsästysyhdistys r.y. (perustettu 1921 Kannaksella, rekisteröity 1949, Oulu, toimii edelleen)
- Suomen Marsalkka Mannerheimin Metsästysmaja r.y. (perustettu 1957, Loppi, toimii edelleen)
- Suomen Yleinen Metsästäjäliitto - Finlands Allmänna Jägarförbund r.y. (perustettu 1921, nykyinen nimi Suomen Metsästäjäliitto - Finlands Jägarförbund r.y., toimii edelleen)
- Suomen Metsästäjäliiton Satakunnan piiri (perustettu 1958, toimii edelleen)
- Satakunnan Ampujat ry (perustettu 1932, toimii edelleen)
- Svenska Kryssarklubben - Riksförening för turist- och långfärdssegling, Stockholm (toimii edelleen)

Ajokoiria- ja kennelyhdistyksiä

- Suomen Ajokoirajärjestö – Finska Stövarklubben ry (perustettu 1963, Oulu, toimii edelleen)
- Finska Kennelklubben - Suomen Kennelklubi, (perustettu 1889, sulautui Suomen Kennelliitto-Finska Kennelklubben r.y.:ksi 1962, toimii edelleen)
- Träffrengas – Träffringen ry (Tervakoski, toimii edelleen)
- Luvian Ajokoirasiitosyhdistys (nykyisestä toiminnasta ei tietoa)
- Ajokoiraosasto 34–Stövarsektionen 34 r.y. (Helsinki, nykyisestä toiminnasta ei tietoa)
- Svenska Kennelklubben (Stockholm, perustettu 1889, toimii edelleen)
- Västernorrlands Stövarklubb (perustettu 1943, toimii edelleen)

Maanpuolustusyhdistyksiä ja -järjestöjä

- Suomen Kaasusuojelujärjestö (jäsenenä 1936, nykyisestä toiminnasta ei tietoa)
- Suomen Reserviupseeriliitto - Finlands Reservofficersförbund ry (perustettu 1931, toimii edelleen)

- Upseeriliitto r.y. Porin osasto (liitto perustettu 1918, Porin osaston toiminta siirtynyt mahdollisesti Huovirinteelle ja Niinisaloon)
- Porin Ilmailu-upseerikerho (nykyisestä toiminasta ei tietoa)
- Porin sotaveteraanit r.y. (toimii edelleen)
- Porin Seudun Aseveljet 1939—1940 r.y. (nykyisestä toiminnasta ei tietoa)
- Maanpuolustuksen tuki ry (ainaisjäseneksi 12.12.1961, perustettu 1951, toimii edelleen)
- Helsingfors Militärförening (yhdistyksen sihteerinä 1927)
- Porin Reserviupseerikerho ry (perustettu 1927, toimii edelleen, puheenjohtajana 1947–1952)
- Satakunnan Reserviupseeripiiri ry (perustettu 1946, toimii edelleen, puheenjohtajana 1953–1955)

Ruotsinkielisiä yhdistyksiä ja järjestöjä:

- Syraks Orden rf (perustettu 1879, toimii edelleen Helsingissä)
- Björneborgs Sångarbröder rf (perustettu 1896, ei toimi enää)
- Svenska Folkpartiets Ungdomsklubb (jäsenenä 1917, toiminnasta ei tietoa)
- Åbo Nation Helsingfors
- Åbo Akademiförening r.f. (perustettu 1922, nimi muutettu 2002 Akademiföreningen Åbo Akademiker rf)
- Åbo Nations Vänner r.f. (perustettu 1966, Helsinki, toimii edelleen)
- Svenska Folkskolans Vänner r.f. (perustettu 1919, Helsinki, toimii edelleen)
- Svensk Akademisk Krets i Björneborg (toimii edelleen)
- Svenska Litteratursällskapet i Finland (perustettu 1920, Helsinki, toimii edelleen)
- Svenska Klubben i Björneborg r.f. (perustettu 1919, toimii edelleen)
- De Gamlas Hem i Björneborg (toimii edelleen)
- Understödsföreningen för Svenska Scouter i Björneborg (nykyisestä toiminnasta ei tietoa)
- Svenska Finlands Folktings Garanter r.f. (perustettu 1945, Helsinki, toimii edelleen)
- Björneborgs Svenska Samskolas Understödsförening r.f. (perustettu 1927, toimii edelleen)
- Föreningen O.A.H. (Åbo Nationin seniorijärjestö, toimii edelleen)
- Krematorieföreningen i Finland r.f. (toiminut 1930-luvulla)
- Nordenskiöld-samfundet i Finland rf (perustettu 1939, Helsinki, toimii edelleen)
- Skruuvikerho Robinson Crusoe (perustettu Porissa 1937, ei kokoonnu enää)
- Pisum Jusculum (hernesoppakerho, kokoontui Mäntyluodossa ja Kallossa, ei toimi enää)
-

Muita yhdistyksiä

- Kerho Vanhat Porilaiset (toimii edelleen, perustettu 1947. Kerhoveljeksi 1954 ja kunniaporvariksi 1972.)
- Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan seniorit r.y. Studentkårens vid Helsingfors universitet seniorer r.f. (Ei toimintaa)
- Porin Postimerkkikerho r.y. (perustettu 1934, toimii edelleen)
- Veronmaksajain Keskusliitto ry
- Porin Veronmaksajain yhdistys r.y. (perustettu 1931, ei toimintaa tällä nimellä)
- Satakunnan Kirjallinen Kerho r.y. (perustettu 1921, toimii edelleen)
- SPR
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
- Mannerheim-liitto, Ulvilan osasto r.y. (toiminnasta tällä nimellä ei ole tietoa)
- Rotary International, Piiri 141, Porin Rotaryklubi n:o 4731
- Satakunta Loosi
- M.M.M. Stella
- Karhu Chapter 5
- Fraternitas r.y.
- Pohjola-Norden r.y.r.f.
- Satakunnan Museon kannatusyhdistys (lakannut v. 1991)
- Satakunnan Maakuntaliitto r.y. (perustettu tällä nimellä 1942, lopetettu 1981)
- Suomen Autoklubi - Finlands Automobilklubb r.y. (perustettu 1949, toiminta jatkuu nimellä Autoliitto ry, ruotsiksi Automobilförbundet rf)
- Porin Mies-Laulu ry (perustettu 1945, toimii edelleen)
- Porin Tarmo ry (perustettu 1908, toimii edelleen)
- Porin Konserttikannatusyhdistys r.y. (perustettu 1950, toiminta loppunut tällä nimellä 1980)
- Mäntyluodon Talonomistaja Yhdistys r.y. (perustettu 1949, toimii tällä hetkellä nimellä Mäntyluoto-Kaanaa pienkiinteistöyhdistys ry)

Lähteet:

SKiB Arkiv Jarl Sarénin kokoelma

Vuoden 1977 lääkimatrikkeli

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH), Yhdistysnetti

Yhdistysten nettisivut, historiikit ja vuosikertomukset